

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ДОСВІД ЧУЖОСТІ В ОПОВІДАННЯХ ЄВИ БЕРНІЦЬКІ

КОРНИЦЬКІ ЧІЛЛА БЕЙЛІВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 96 / 02.10. 2023.

Науковий керівник:

ЧОРДАШ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри

Берегсасі Аніко Ференцівна,

зав. кафедри, доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

**Кваліфікаційна робота
ДОСВІД ЧУЖОСТІ В ОПОВІДАННЯХ ЄВИ БЕРНИЦЬКІ**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студентка II -го курсу

КОРНИЦЬКІ ЧІЛЛА БЕЙЛІВНА

Освітня програма «Мова і література угорська»

Спеціальність 035 «Філологія» 035.071 «Мова і література угорська»

Науковий керівник: **ЧОРДАШ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **КЕЙС МАРГАРЕТА ЮРІВНА**

кандидат наук, доцент

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**AZ IDEGENSÉG TAPASZTALATA BERNICZKY ÉVA
ELBESZÉLÉSEIBEN**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Kornicki Csilla

MA II. évfolyamos magyar nyelv és irodalom
szakos hallgató

Témavezető: CSORDÁS LÁSZLÓ

PhD, docens

Recenzens: DR. KÉSZ MARGIT

kandidátus, docens

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Проблема закарпатської угорської літератури	8
1.1. Визначення закарпатської угорської літератури	8
1.2. Показ важливих історично-літературних епох і явищ.....	16
1.3. Вплив зміни режиму на закарпатську угорську літературу	23
1.4. Поява Єви Берніцькі у закарпатській угорській літературі.....	28
II. Можливості інтерпретації прози у сучасній угорській літературі	31
2.1. Проблеми наративу та культурного повороту в інтерпретації.....	31
2.2. Висновки прозового повороту.....	33
2.3. Постбодорівська течія і Єва Берніцькі у сучасній угорській літературі.....	35
III. Найважливіші наочні основні принципи дослідження іноземного впливу (іншомовності)	39
3.1. Наближення до науки іншомовності	39
3.2. Основні питання і керівні концепції науки іншомовності	41
IV. Досвід чужості в оповіданнях Єви Берніцькі	46
4.1. Єва Берніцькі: «Довгий день продавця яєць»	46
4.2. Єва Берніцькі: «Ключ від замку (Ключарки)».....	52
Резюме	57
Список літератури і джерел	59
Резюме на українській мові	65

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. A kárpátaljai magyar irodalom problémája	8
1.1. A kárpátaljai magyar irodalom meghatározása	8
1.2. A fontosabb irodalomtörténeti korszakok és jelenségek bemutatása	16
1.3. A rendszerváltás hatása a kárpátaljai magyar irodalomra	23
1.4. Berniczky Éva indulása a kárpátaljai magyar irodalomban.....	28
II. A prózaértelmezés lehetőségei a kortárs magyar irodalomban	31
2.1. A narratív és kulturális fordulat problémája az értelmezésben.....	31
2.2. A prózafordulat tanulságai.....	33
2.3. A posztbodoriánus áramlat és Berniczky Éva a kortárs magyar irodalomban	35
III. Az idegenségkutatás legfontosabb szemléleti alapelvei	39
3.1. Az idegenségtudomány megközelítése	39
3.2. Az idegenségtudomány kérdésköreiről és vezérfogalmairól	41
IV. Az idegenség tapasztalata Berniczky Éva elbeszéléseiben	46
4.1. Berniczky Éva: A tojásárus hosszúnapja	46
4.2. Berniczky Éva: Várkulcsa	52
Összegzés	57
Irodalom- és forrásjegyzék	59
Ukrán nyelvű rezümé	65

BEVEZETÉS

A Kárpátalján élő magyaroknak sosem volt könnyű dolguk. Folyamatos bizonytalanságban éltek, a nehézségek mély nyomot hagytak a lelkükön. Mindezek ellenére a kárpátaljai magyarok küzdöttek anyanyelvük és hagyományaik megőrzéséért.

A kárpátaljai magyar irodalom olvasói számára Kovács Vilmos, Balla László, Balla D. Károly, Penckófer János, Vári Fábrián László és Nagy Zoltán Mihály neve ismerősen csenghet, Berniczky Éva neve talán kevésbé. Pedig az 1962-ben Beregszászon született író a határon túli kortárs magyar irodalom egyik kiemelkedő alakja. A 90-es évek eleje óta publikáló Berniczky főként novellákat ír. Ez a műfaj ideális számára, hiszen lehetőséget ad arra, hogy azonnali reakciókat fogalmazzon meg a körülötte zajló eseményekre és jelenségekre. Novelláiban nyomon követhetjük a sajátos írói világ kialakulását, mely magában foglalja többek közt a társadalmi problémákat és a történelmi traumákat is.

A magiszteri dolgozatom témája: Az idegenség tapasztalata Berniczky Éva elbeszéléseiben. A munka négy fejezetből áll. Az első fejezetben a kárpátaljai magyar irodalom problémájával, meghatározásával, irodalomtörténeti korszakok és jelenségek bemutatásával foglalkozom. Valamint ebben a kontextusban Berniczky Éva munkásságával és indulásával a kárpátaljai magyar irodalomban.

A második részben a prózaértelmezés lehetőségeivel vetek számot a kortárs magyar irodalomban, továbbá Berniczky Éva magyarországi jelenlétével és az úgynevezett posztbodorianus vonulattal.

A harmadik fejezetben ismertetem az idegenségtudomány legfontosabb szemléleti alapelveit, kérdésköreit és vezérfogalmait. Emellett arra is kitérek röviden, hogyan kapcsolódik az idegenség tapasztalata Berniczky Éva irodalmi munkásságához.

A negyedik fejezetben arra törekszem majd, hogy mélyebben megvizsgáljam Berniczky Éva műveiben megjelenő idegenség tapasztalatát. Továbbá azt kutatom, hogyan jelenik meg ez a jelenség az egyes elbeszéléseiben, hogyan befolyásolja a karakterek fejlődését és döntéseit, valamint hogyan közvetíti az író az idegenség érzését az olvasó felé.

A munka megírásához többféle elméleti módszert fogok alkalmazni, ami azt jelenti, hogy a témával kapcsolatos elméleteket és fogalmakat elemzem, vetem össze és értelmezem. A dolgozatban segítségemre voltak Csordás László, Penckófer János, Dupka

György, S. Varga Pál, Bányai Éva és mások könyvei, kritikái, tanulmányai, ahonnan a fontos és szükséges információkat kigyűjthettem.

Berniczky Éva munkássága kiváló lehetőséget kínál arra, hogy megértsük az idegenség és a különbözőség megjelenését az irodalomban, valamint a személyes és társadalmi identitás kérdéseivel való kapcsolatát. Az ő művein keresztül feltárhatjuk az emberi tapasztalat sokszínűségét és az egyéni élmények jelentőségét.

Az író gyakran ábrázolja szülőföldjét, Kárpátalját, egyfajta nosztalgikus vágyakozással, ugyanakkor reális részletekkel és érzékenységgel: *„Ilyennek látom ezt az ellentmondásos vidéket. Ez az én Kárpátaljam, gyűlöletes és szerethető, taszító és fogva tartó, bonyolult és átlátható, szürke és színpompás, amilyenek bárhol a világon a szülőföldök. A valóságban nincs ilyen, ugyanakkor nagyon is létezik.”*¹

---

¹ Nagy 2010, link: <https://litera.hu/magazin/interju/berniczky-eva-ez-az-en-karpataljam.html>

I. A KÁRPÁTALJAI MAGYAR IRODALOM PROBLÉMÁJA

„Csak anyanyelvemen lehetek igazán én. Ennek a mélységes mélyéből buzognak föl az öntudatlan sikolyok, a versek. Itt megfeledekzem arról, hogy beszélek, írok. Itt a szavakról olyan régi emlékképeim vannak, mint magukról a tárgyakról. Itt a fogalmak s azok jelei végzetesen, elválaszthatatlanul összeolvadnak”

(Kosztolányi Dezső)

1.1. A kárpátaljai magyar irodalom meghatározása

A történelmi Magyarország egy soknemzetiségű állam volt, és az Osztrák-Magyar-Monarchiához tartozott. Ám az I. világháború miatt az Osztrák-Magyar-Monarchia szétszakadt és különböző államalakulatok jöttek létre. 1920. június 4-én írták alá a trianoni békeszerződést, melynek feltételeit a győztes hatalmak határozták meg. Magyarországnak új határai jöttek létre, nagyobb területét pedig a szomszédságában létrejött államokhoz csatolták.² Mivel Magyarország egykori területén élő magyarságot különböző államokhoz csatolták, ezért a magyarság különböző nemzeti kisebbségi helyzetbe került és életük lényegesen különbözött a magyarországitól.

Annak ellenére, hogy a magyarság nagy része más-más állam területéhez került, a nép megtartotta a közös vonásait, melyek a nyelv, kultúra, hagyomány és a magyar nemzeti tudat. Ennek következtében az irodalmi életben létrejött a szlovákiai, romániai, vajdasági és kárpát-ukrajnai magyar irodalom. Azok a népcsoportok, melyek kisebbségbe kerültek igyekeztek folytatni a magyar irodalom történetét is. A magyar nemzetiségűek az ukrán, román, szlovák és jugoszláv államokba igyekeztek beilleszkedni, valamint kiteljesíteni a saját nemzetiségi kultúrájukat és életüket. Azok a magyar anyanyelvű közösségek, melyek a határon túlra kerültek, mindig is ápolták és a továbbiakban is ápolni fogják nemzeti kultúráikat. A nyelvnek fontos szerepe van, az irodalom hordozójának is mondhatjuk, mivel az anyanyelv segítségével tudjuk kifejezni gondolatainkat, érzéseinket és a mindennapi életünket, ennek köszönhetően születnek művészi alkotások.³

Ukrajna, Románia, Szlovákia, Ausztria, Szerbia és Horvátország magyar lakta területein a két világháború óta mind a mai napig számtalan magyar költő és író alkot. A

---

² Görömbei 2000

³ Görömbei 2001

művekkel gazdagítják az egész magyar nemzeti műveltséget. Ezeknek az irodalmaknak kezdetben missziós szerepük volt.⁴

Szinte már szállóigévé váltak Szabó Zoltán összegző mondatai: „Az irodalmi nemzet országok határait államhatároknak elismeri. A maga dolgaiban nem tulajdonít nekik jelentőséget. Műveivel e határokon túljutás magának a határnak spiritualizálására törekszik. Az együvé tartozókat az államhatárok egymástól elválaszthatják. Egymástól el nem idegeníthetik. Ha elidegeníthetik: az irodalmi nemzetben idegen erők működnek.”⁵

A kisebbségi sorsba kerülő magyarság a nemzeti identitása fenntartása érdekében létrehozta a saját önálló irodalmát. Erdélyben, vagyis Romániában él a magyar kisebbség legnagyobb része. A legnagyobb hagyományokra visszatekintő, a legtöbb irodalmi értéket létrehozó, a legerősebb intézményekkel rendelkező kisebbségi magyar irodalom Erdélyben jött létre. Hosszú múlttal rendelkezik az erdélyi magyar irodalom, ennek jóvoltából az irodalmi élet Trianon után is fejlődésnek indult. Az alkotókat a felelősség és a küldetés tudat, a nemzeti közösség újjászervezésére, és a nemzeti identitástudat fenntartására kötelezte. A reménytelenség, a gyötrődés és a csüggedés vallomásai után szerepet vállaltak a lelki nemzet felépítésében, az új élet megindításában. Működni kezdett az egészséges életösztön, erőre kapott a bizakodás, ebben biztos pontot jelentett az életrevalóságba vetett hit. A hithez fel kellett rázni az embereket, meg kellett határozni a célt, ezt a feladatot vállalta fel a Magyarországról Erdélybe visszatért polihisztor, Kós Károly.⁶

Kós Károly 1921-ben megjelent *Kiáltó szó* című röpirata az erdélyi kultúra fejlődését segítette elő. Akiről úgy vélekedtek, hogy amihez nyúlt, ott hasznosat és szépet alkotott, feladatot és összhangot adott mindenkinek. A *Kiáltó szó* röpiratban a következőképpen buzdította a magyarságot: „Dolgoznunk kell, ha élni akarunk, és akarunk élni, tehát dolgozni fogunk. (...) Az lesz a mienk, amit ki tudunk küzdeni magunknak.”⁷

Az ő vezetésével 1924-ben hozták létre az *Erdélyi Szépmíves Céh* nevű kiadóvállalatot, s ennek köszönhetően elindult a saját erdélyi magyar könyvkiadás. 1926-ban létrejött a *Helikon* írói munkaközösség, melynek célja az egységes erdélyi magyar irodalom létrehozása volt. 1928-ra már önálló folyóiratuk működött, az *Erdélyi Helikon*,

---

⁴ Görömbei 2001

⁵ Szabó 1984: 302

⁶ Görömbei 2001

⁷ Kós Károly *Kiáltó szó*, link: <http://www.szozat.org/index.php/emlekezet/tartalommutato/5169-kos-karoly-kialto-szo>

melyet a Nyugathoz hasonlóan szerkesztettek. 1926-ban megjelent a *Korunk* című értelmiségi folyóirat.⁸

A két világháború között fórumok és intézmények jöttek létre, és számos tehetség jelent meg. A romániai magyar irodalom a II. világháború után hasonló helyzetbe került, mint 1919-ben és az újrakezdés, újraindulás vette kezdetét. A romániai magyar irodalomba új korszak kezdődött, melyet Gaál Gábor, Kós Károly, Szentimrei Jenő, Berde Mária munkáinak köszönhető. Jelentős alkotások jelentek meg, melyek gazdagították az erdélyi magyar irodalmat. Az új korszakban ez a nemzedék segítette a fiatal nemzedék kibontakozását és támogatón álltak mellettük. A Groza-kormány átmenetileg javított az erdélyi magyarság helyzetén. Mindez abban mutatkozott meg, hogy engedélyezték a könyvkiadást és a folyóiratok létrejöttét. A kisebbségben élők nem sokáig örülhettek, mert az 1950-es évek végén megkezdődött a magyar iskolarendszer felszámolása, az autonómia megszüntetése, a nyelvi korlátozások. A diktatúra célja a magyarság teljes felszámolása volt. 1988-ra már a nevüktől is megfosztották őket, magyar nemzetiségű román dolgozóknak titulálták. Az erdélyi magyar szellemi élet tagjai elkeseredetten védték a létezés jogát. A magyar irodalom témájává vált az 1970-es évektől a hatalom és az egyén viszonya. Mit tehet az ember az erőszakkal szemben? Hogyan őrizheti meg magát a kisebbség, ha betiltják az anyanyelvét, iskoláit, meghamisítják a történelmét? Sütő András ilyen körülmények között mutatott példát az erkölcsi helytállásra, amikor tízezrek, köztük sok író indult a határon túlra. Ő otthon maradt és életét kockáztatva mutatott példát a túlélésre és mutatott reményt a magyarság számára.⁹

A diktatúra után az erdélyi magyar irodalom gyorsan magára talált. Az egyik vonulatban a fiatalok, a szubjektum, az önérdek érvényesítői, akik nyugat felé fordulva szabad verseket írtak. Az irányzat képviselői: Kányádi Sándor, Farkas Árpád, Szabó Gyula, Sütő András és mások. A másik vonulatban felerősödik a társadalmi elkötelezettség, a közösségi gondok felvállalása, a virrasztó, vergődő lelkiismeret a költői felelősséget is felveti.¹⁰

A posztmodern líra nagy költője Szócs Géza. Különböző stílusvariációkat felhasználó, a politizáló költő, aki elszenvedi a hatalom erőszakát, terrorját, és ezt meg is írja. Legfőbb értéknek a szabadságot tartja.

---

⁸ Görömbei 2001

⁹ Görömbei 2001

¹⁰ Görömbei 2001

A mai erdélyi irodalomban népszerűek a humoros, vicces írások. Őrzik a tájnyelvet, a góbés történetek megnevettetik a hallgatókat. Az új generáció közül leginkább figyelmet érdemel: Markó Béla, Balla Zsófia, Egyed Péter, Mózes Attila, Bogdán László, Szócs Géza, Kovács András Ferenc és mások.¹¹

Az egykori Csehszlovákiában a felvidéki magyar irodalom nehéz körülmények között kezdett megszerveződni. Csehszlovákiában 1918-tól beszélhetünk magyar irodalomról. 1919 után sokszínű magyar irodalom bontakozott ki, legelsőnek a publicisztika volt sikeres a szlovákiai magyar életben. A csehszlovákiai magyar irodalom korszakolását tekintve az első korszak az 1918-1945 közötti periódus. Jelentős életművek jelentek meg a 20-as évekbe, melyek folyóiratokban és napilapokban bontakoztak ki. Ilyen például Fábry Zoltán. A két világháború közötti időszakban csaknem ő az egyetlen olyan író, aki foglalkozott a kisebbség problémájával. A Sarló az értelmiségi ifjúság mozgalma fontos szerepet játszott a kisebbségi életben, vezetője Balogh Edgár volt.¹²

A II. világháború után a szlovákiai magyarságot a fasizmus vádjával ítélték el és ennek következtében betiltották a nyelv használatát és iskoláit, megfosztották a nemzetiségétől a népet. Az 1945-1948 közötti periódust jogfosztottság vagy a hallgatás éveinek is nevezik. 1948-ban megjelent az első magyar újság Csehszlovákiában, Egri Viktória képviselte az újrainduló magyar irodalmat és az induló fiatalokat is. A magyar nyelvű oktatás pedig 1949-ben indult újra. A csehszlovákiai magyar irodalom két korszakának az örökséget az otthon maradt írók igyekeztek átadni. Sas Andor (1887-1962), Fábry Zoltán (1897-1970), Egri Viktor (1898-1982) volt az első ösztönözőjük. A csehszlovákiai magyar irodalomnak 1958-ig irodalmi folyóirata nem volt, csak ekkor jelent meg az *Irodalmi Szemle* című folyóirat, mely havi folyóirat lett 1965-től és fontos szerepet töltött be az irodalmi életben. Lényegében lényeges irodalmi művek csak a hatvanas évek körül kezdtek megjelenni.¹³

Harmadik korszaknak tekintjük az 1950-es évektől napjainkig terjedő intervallumot. A sematizmus jegyében születik az 50-es évek irodalma. Azoknak a fiatalok, akik a csehszlovákiai magyar irodalom újraindulásnak vezérei és fontos alakjai voltak, az 1960-as években kezdett kivirágozni a munkájuk. Ezek voltak: Bábi Tibor,

---

¹¹ Görömbei 2001

¹² A csehszlovákiai magyar irodalom, link: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/irodalmunk-a-masodik-vilaghaboru-utan-437A/kisebbségi-magyar-irodalmak-czine-mihaly-4398/a-csehszlovákiai-magyar-irodalom-43B0/>

¹³ A csehszlovákiai magyar irodalom, link: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/irodalmunk-a-masodik-vilaghaboru-utan-437A/kisebbségi-magyar-irodalmak-czine-mihaly-4398/a-csehszlovákiai-magyar-irodalom-43B0/>

Dobos László, Ozsvald Árpád, Dénes György, Rácz Olivér és mások. A Madách Kiadó, 1969-től csehszlovákiai magyar irodalomnak a könyvkiadója.¹⁴

Nyolcak néven azokat a fiatal költőket nevezi a kritika, akiket az 1958-ban megjelent *A fiatal szlovákiai magyar költők antológiája* című könyvben ismerhetünk meg. Nagy hatást értek el ezek a fiatalok, jókor és jó időben szólaltak fel.

A szlovákiai magyar irodalomban, a 70-es években új nemzedék indult. Az *Egyszemű éjszaka* című versantológia 1970-ben jelent meg, ahol a költők mutatkoztak be. 1972-ben pedig a *Fekete szél* című prózagyűjtemény, ahol a prózaírók mutatkozhattak be. Ezekben a kiadványokban a költők az irodalmat önértéknek tekintik, és szakítanak a szlovákiai magyar irodalom társadalomközpontú programjával.¹⁵

Az irodalom működésének feltételei a rendszerváltás után a 90-es években megváltozott. Új könyvkiadók és folyóiratok jönnek létre, a hatalom már nem ellenőrzi az írói tevékenységet.

Vajdasági magyar irodalomról nagyjából az 1920-as évek óta beszélhetünk, amikor a történelem viharai úgy hozták, hogy a területünkön fejlődő irodalom külön fejlődni kezdett az egységes magyar irodalomtól. Az első kezdeményezések az 1920-as évek végén jöttek létre.¹⁶ 1928-ban jelent meg ennek az első nyilatkozata a *Kéve* című antológia. A szerkesztője Csuka Zoltán volt, aki így fogalmazott az antológia bevezetőjében: „*Vagyunk, és íme, megnyilatkozunk, mindannyian egy kévébe kötöttek. Mi szólunk, mi hívunk, mi zörgetünk. Hiszünk abban, hogy megnyitattik nekünk, és az első kévét követni fogja a többi is.*”¹⁷ Nem is kellett sokat várnia, az első kéve követőire, ugyanis 1932-ben Szenteleky Kornél szerkesztésében megjelenik az első vajdasági magyar irodalmi folyóirat *Kalangya* címmel.

„*Mi minden értéket össze akarunk gyűjteni, mint ahogy a gazda minden életet, minden kalászt kalangyába gyűjt.*”¹⁸ – fogalmazza meg programját a szerző. Tulajdonképpen ez a program vezérelte a folyóirat életét egészen az 1944-es megszűnéséig.

A következő irodalmi folyóirat 1934-ben jelenik meg *Hid* címmel. A közös ezekben a háború előtti irodalmi megmozdulásokban tulajdonképpen a mozgalmi jelleg, minden egyes irodalmi szervező, aki tevékenységet vitt véghez, az valamilyen program

---

¹⁴ Görömbei 2001

¹⁵ Görömbei 2001

¹⁶ Görömbei 2001

¹⁷ Csuka Zoltán *Kéve* Vajdasági költők antológiája, link: <http://www.eletjel.org.rs/kiadvanyaink/csuka-zoltan-keve>

¹⁸ *Kalangya*, link: <http://adattar.vmmi.org/index.php?ShowObject=folyoirat&id=7>

szellemében tevékenykedett. Két típusát tudjuk ezeknek a programoknak megkülönböztetni, az egyik a vajdasági irodalom, ami a helyi színek elméletére épül, a másik az úgynevezett szociális irodalom, amelynek a művelői úgy gondolták, hogy az irodalom feladata a vidékünkön inkább a helyzettudósítás és az osztályharc szolgálata.¹⁹

A háború után tulajdonképpen ez lesz az egyik legnagyobb változás, hogy eltűnik az irodalomból ez a mozgalmi jelleg és elkezdhet a vajdasági magyar irodalom, az irodalom belső szervezőerőinek hatására fejlődni. Az irodalmi élet feleszmélésének a háború után az első jele a *Híd* című folyóirat újraindulása, amely 1945-ben következett be. Ez lesz az a fordulópont a folyóirat életében, amikor a közölt anyagok körében túlsúlyba kerülnek az irodalommal foglalkozó cikkek. 1947-ben jelenik meg a háború utáni első korszak első könyve magyar nyelven, amely *Téglák, barázdák* című antológia. Természetesen ebben az időszakban még nagyon erősen érezhető az irodalompolitika beavatkozása a művészetek világába. Ekkor még irányított irodalomról beszélünk, tehát az alkotók nem kapnak teljesen szabad kezet, mindig van valamilyen irodalompolitikai elvárás, amihez bizonyos mértékig igazodniuk muszáj. Ebben az időszakban nem beszélhetünk kimondott nemzedékekről, viszont ha megpróbáljuk az ebben a korszakban alkotó írókat csoportosítani, akkor azt a következőképpen tudjuk tenni: az első csapatot nevezhetjük kalangya körnek is, mert azok az írók tartoznak ide, akik a *Kalangya* megjelenésekor már aktívak és tevékenyek voltak és részt vettek a vajdasági magyar irodalmi élet kialakításában. Ők pedig: Szirmai Károly, Gál László, Majtényi Mihály, Debreczeni József és mások. Aztán jön egy középnemzedék, ahová: Ács Károly, Fehér Ferenc, Németh István stb.²⁰

Az új korszakok új alkotói a társadalmi és a napi aktualitásokat egyre költőibb módon próbálták megközelíteni, vagyis egyre fontosabb volt a számukra az egyéni hangnak a megtalálása, és az irodalom politikai szigorának, a kicsit enyhítésére törekvő megmozdulások.

Az 1960-as évek hoznak majd nagy változást az irodalom történetében, ebben az időszakban ugyanis fellendül a könyvkiadás és ez mellett a napi és a heti lapok is megszorodnak, melyek általában rendelkeznek irodalmi rovattal. Az írók létrehoznak különböző köröket, csoportokat. Egyre több fiatal író is felbukkan.²¹

---

¹⁹ Görömbei 2001

²⁰ Görömbei 2001

²¹ Görömbei 2001

Újvidéken 1965-ben megszületik az *Új Symposion* című folyóirat, mely irodalmi és művészeti folyóirat. Az *Új Symposion* 1992-ig tudott működni. Az újdonsága abban volt, hogy a hozzá tartozó alkotók szakítottak a tájirodalommal. Próbálták leküzdeni a provincializmust, tehát ezt a vidékiességet, elmaradottságot, és ők szerették volna a Nyugat-Európai irányzatokat követni és meghonosítani a vajdasági magyar irodalomban. A folyóirat egy olyan irodalmi műhelyt és olyan mozgalmat jelölt, ami nem csak egy, két vagy három nemzedék élet és irodalmi élményét határozta meg, hanem tulajdonképpen a mai napig érezhetjük a hatását a vajdasági magyar irodalomban.²²

A nemzetiségi magyar irodalmaink közül egyértelműen a kárpátaljai volt a legnehezebb helyzetben a világháborút követő években. Vidékünk irodalma bontakozott ki legkésőbb, és talált lehetőségeihez képest igazán magára, melynek több oka is volt. Mint azt már tudjuk, a magyarság létszáma itt volt a legkevesebb, ami alig kétszázezernyi volt. 1944-1945-ben még ez a kevés lélekszám is nagymértékben csökkent a málenkij robotra elhurcoltak miatt. A kisebbségi magyarsággal szemben a megkülönböztető politika tulajdonképpen hosszú éveken keresztül érvényben volt.²³

Dupka György *A magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján* című kultúrtörténeti vázlatában a következőket olvashatjuk: „*A magyar irodalom, a szellemi kultúra egységét azonban Kárpátalján sem a trianoni szerződés, sem a későbbi kommunista diktatúra nem tudta megtörni. A politika által mesterségesen kialakított soknemzetiségű régióban élő közel kétszázezer fős „új arcú magyarság” – kényszerhelyzetbe kerülve, már az első kisebbségi korszakban – hozzálátott a magyar kultúrára és önmagára jellemző kultúrtáj kiépítéséhez. Egymást váltó, elkötelezett értelmisége – anyaországi támogatással – nemzeti identitást erősítő szellemi barikádokat, fellegvárakat épített és épít ma is, intézményeket, műhelyeket, érdekvédelmi szervezeteket stb. hoz létre, hogy az itteni magyarság szláv tengerbe való beolvadását meggátolja.*”²⁴

„*A határon túli magyar irodalmak között Kárpátalja magyar irodalmát a leg-ek irodalmának is nevezhetnénk – negatív értelemben.*”²⁵ – így írt Elek Tibor a kárpátaljai magyar irodalomról.

Kárpátalján a magyar irodalomnak ezredévre terjedő történelmi és irodalmi értékei vannak. Árpád fejedelem a 9. században vezette a népét a Kárpát-medencébe, vagyis a Verecke jelenti a legnagyobb mérföldkövet a magyarság történelmi útján. A magyarság a

---

²² Görömbei 2001

²³ Görömbei 2001

²⁴ Dupka 2017: 9

²⁵ Elek 2000: 478

következő századokban ezen a tájon szállt szembe a kunokkal, tatárokkal és besenyőkkel. Mint tudjuk, a nép máig őrzi azon hős és legendásan küzdő személyek nevét, akik a törökök elleni harcban vettek részt. Zrínyi Ilona Munkács várát védte, Esze Tamás harcosai pedig erről a tájról is érkeztek.²⁶

Anonymustól kezdve, vagyis már a 13. századtól a gyönyörű Kárpátalja jelen volt a magyar irodalomban. Bornemissza Péter műveit, ha elővesszük, arról tanúskodnak, hogy járt Beregszászon, Nagyszőlősön, Ungváron és a vidék más településein is. Ő volt Balassi Bálint nevelője, akinek feltehetőleg Huszt várában született az egyik verse. Mindketten a reneszánsz korának magyar költői voltak. Petőfit és Kölcseyt is Kárpátalja ihlette.²⁷

Ungváron a századforduló táján Szabó Ede, Lehoczky Tivadar és mások arra törekedtek, hogy az olvasók megismerkedhessenek ukrán és orosz szerzők munkáival. De sajnos a Trianon miatt a táj írástudói máshol folytatták életüket és próbáltak szerencsét.²⁸

A kiegyezés utáni engedményeknek köszönhetően új irodalmi korszak kezdett kialakulni. A nehéz sors ellenére a törekvés ott volt az emberekben. Szaklapok, hírlapok, irodalmi kiadványok jelentek meg, valamint a könyvsorozatok kiadásának is nagy szerepe lett. Ezek a műhelyek igyekeztek fellendíteni a vidéki közösség magyar művelődését és nyomást gyakorolni az emberekre.²⁹

Többen is írtak ezen a tájon a két világháború között. Rácz Pál tanár volt Beregszászban, Ungváron és Nagybégányban. Különös történeteket írt az itt élő emberekről, valamint a *Kárpáti Híradót* szerkesztette. Munkácson jelentek meg Simon Menyhért verseskönyvei.

Tamás Mihály (1897-1967) is részt vett az irodalmi élet szervezésében. Beregszász építész volt, aki a prózában alkotott és érzelmes színekkel próbálta a vidéki kispolgárság életét bemutatni. Szerkesztője volt a *Magyar Múza* és a *Tátra* folyóiratoknak.³⁰

A Nyugat is közölte Sáfáry László (1910-1943) verseit, aki a lírában volt tehetséges. Próbálta az itt élő emberek gondjait és a táj szépségét verseibe foglalni.

A kárpátaljai tájon több tehetség is munkálkodott a két világháború között. Czabán Samu Beregszászban pedagógiai lapot szerkesztett, Sas Andor történész Munkácson tanított, később a szlovákiai magyar irodalom indulásának jelentős személye volt.

---

²⁶ Dupka 2017

²⁷ Dupka 2017

²⁸ Czine 1991

²⁹ Dupka 2017

³⁰ Czine 1991

Munkácsi Mihály a festményeivel örökítette meg Kárpátalja kivételes szépségét, Hollósy pedig vándorlásából Técsőre tért vissza.³¹

1.2. A fontosabb irodalomtörténeti korszakok és jelenségek bemutatása

A második világháború után a szovjetrendszer felszabadulást hirdetett, amelyben a kárpátaljai magyarság elvileg szabadon élhetett volna, valamint kiteljesíthették és megőrizhették volna önazonosságukat. Sajnos a felszabadulás nem azt jelentette, amire az emberek először gondoltak. Háromnapos munkára hívták a magyar férfiakat és elhurcolták őket. Különösen nehéz évek következtek.³² A feljegyzett adatok szerint a lágerekben több ember halt meg, mint a második világháború frontjain. Szegény árva gyerekek és özvegyasszonyok maradtak férfiak nélkül, és ezekről a veszteségekről még beszélni sem volt szabad, mindenki némán, legbelül gyászolt. Az itthon maradottaknak el kellett viselniük mindazt a megaláztatást és azt a nyomort, amelyet a szovjetrendszer kényszerített rájuk.³³ Ilyen kilátástalan és szomorú helyzetben meggondolandó volt az, hogy a szerzők, írók meg mernek-e szólalni arról a helyzetről, amibe kerültek. Az irodalom és a kultúra művelői mindig egymást erősítették és a megmaradást szerették volna fent tartani. Sajnos alig maradtak költők, írók vidékünkön és ez sajátosan hatott a kárpátaljai magyar irodalomra.³⁴

Az értelmiségek egy része az államfordulat miatt más tájakon kereste a boldogulást. A fentiekben már szó volt Tamás Mihályról, aki például az államfordulat miatt emigrált Ausztráliába. 1943-ban sajnos Sáfáry László már meghalt, Győry Dezső pedig Budapestre költözött.

Az író emberek közül az első csehszlovák köztársaságban csak Sütő Kálmán maradt szüntelenül Kárpátalján. Sütő Kálmán 1910-ben született Beregsomban, parasztszülők fiaként. A faluja kolhozának egyik alapítója volt. Próbálkozott versírással, de csak ritkán. Aktív tagja volt a faluközösségnek, színjátszó csoportot vezetett, két darabot írt számukra. Mivel nem írt folyamatosan és nem volt egy toborzó, mobilis személyiség, ezért nem ő volt az induló kárpátaljai magyar irodalom hajtóereje.³⁵

---

³¹ Czine 1991

³² Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

³³ Czine 1991

³⁴ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

³⁵ Czine 1991

Eperjesi Penckófer János a korszakolás problémáját vitatja, miszerint a nagy történelmi-társadalmi fordulók részben az alakítói az irodalmi folyamatoknak. Sáfáry és Tamás művei szinte semmilyen hatással nem volt az irodalomra. „*Ha egy-egy kárpátaljai szerző meg is nevezi ezeket az elődöket, az a történelmi és irodalmi múltra való hivatkozás marad, nem az élő hagyomány jelenlétére és annak folytatására utal.*”³⁶

Kovács Vilmos és Bendek András *Magyar irodalom Kárpát-Ukrajnában* című tanulmánya szerint, a kárpátaljai magyar irodalom három külön szakaszra osztható: 1919 előtti, 1919-1938-ig és az 1938-1944-ig tartó időszakokra. Az 1920-as évek elején két kísérlet is történt az irodalmi élet megszervezésére. Az egyik a *Gyöngyösi Társaság* volt.³⁷

A *Gyöngyösi Irodalmi Társaság* 1939. november 4-én kezdte újra a működését, Antal Miklós pápai kamarás volt az elnöke. Antal Miklós folytatta és meghirdette a Gyöngyösi-kultusz ápolását.³⁸

A *Gyöngyösi Irodalmi Társaság* felolvasóesteket tartott, de az utolsó Évkönyve 1942-ben jelent meg, az egyre nagyobb háború meggátolta a társulat további munkáját.³⁹

A *Ruszinszkói almanachban* (1922) és a *Kárpátaljai Magyar Almanachban* (1924) jelentkezték a másik irányzat képviselői. Ezek a fórumok a feljegyzések alapján egy különálló kárpátaljai magyar irodalmat akartak létrehozni, a szlovákiai magyarságot pedig kirekesztették volna.⁴⁰

Balla László verses füzetének a megjelenése volt az első terméke a születő kárpátaljai magyar irodalomnak. A mindössze 24 éves fiatalember könyvét még Bakó László néven jelentette meg. A „*Zengj hangosabban*” (1951) című verseskötete elsősorban történelmi értékekkel rendelkezik. A fiatal költő a szovjet ideológiához igazodott, mivel véleménye szerint másképp a szovjet hazában a kárpátaljai magyar költő nem szólalhatott volna meg. A magyarság létezését és a megmaradására való igényt szólaltatta meg. Az 1945-ben induló *Munkás újságot* év végén már meg is szüntették, miszerint nincsenek magyar írástudók, akik ezzel foglalkozhatnának. A *Kárpáti Igaz Szót* éveken keresztül fordították magyarra.⁴¹

Balla László és Sándor László, aki a Kárpátontúli Terület Képtár szervező igazgatója volt, ellentmondott ennek a nézőpontnak. Ők ketten pontosan tudták azt, hogy vannak tehetséges írók vidékünkön, ezért kell lenni irodalomnak is, csak fórumra van

---

³⁶ Penckófer 2003: 27

³⁷ Kovács – Benedek 1970

³⁸ Antal 1942

³⁹ Dupka 2017

⁴⁰ Kovács – Benedek 1970

⁴¹ Czine 1991

szükség. Az irodalmat antológiákba próbálták összeszedni. 1954-ben megjelent az *Új Harang* című antológia, aztán 1955-ben a *Szovjet Kárpátontúl*, 1956-ban a *Kárpáti elbeszélés*, 1958-ban a *Kárpátok antológia*. Ezzel be is bizonyították, a kárpátaljai magyar irodalom elindulásához megvannak a megfelelő tehetségek.⁴²

Gortvay Erzsébet szerintem a legszebben fogalmazott: „*Csak a nyelv volt adott, s a vele élés lehetősége. Különböznél mindent egyszerre kellett teremteni: keretet, módot, formát, irodalmi életet.*”⁴³

Említésre méltó az Ungvári Drugeth Gimnázium *Hajrá* című diáklapja. Balla László volt a diákszerkesztője, 1941-1944 között működött.⁴⁴

Kárpátalja magyarsága az 50-es évek elejétől ébredezik. Tudatosult az emberekben, hogy egy nagy birodalom részei és sok más néppel kell együtt élniük. Az ukránul nem tudóknak is megnyíltak a lehetőségek. A városokban és a falvakban magyar iskolák nyíltak, valamint magyar tankönyvek jelentek meg. 1962-ben Beregszászon Népszínház alakult. 1957-ben *Vörös Zászló* magyar nyelvű lap indult Beregszászban. Ettől az évtől kezdve Kárpátaljára egyre több magyarországi könyv és folyóirat érkezett. Az 50-es évek végére az irodalmi és művelődési szervezetek segítségével magyar nyelvű irodalmi élet indult el. Az ungvári egyetemen 1963-ban megkezdődött a magyartanárok oktatása. A *Kárpáti Igaz Szó* pedig önálló lap lett 1965-ben.⁴⁵

A kárpátaljai magyar irodalom kialakítására a Szovjetunió keretein belül jelentős lépéseket Kovács Vilmos (1927-1977) és Balla László (1927-2010) tettek. 1951-1965 az első kezdeményezések és kibontakozások kora.⁴⁶

Balla László legfőbb mozgatója volt a kárpátaljai magyar élet felvirágzásának. Fontos szerepet játszott a művész életben, hogy az induló magyar tanszéken tanár volt, részt vett a tankönyvkiadásokban, 1965-től pedig főszerkesztője a *Kárpáti Igaz Szónak*. Számos könyvet írt, fordításokat is végzett, valamint oroszul és ukránul is publikált. Politikai szerepeket is betöltött, pártbizottsági tag volt, képviselő, valamint több szervezetnek is vezetője és tagja volt. Például vezetőségi tagja volt az Ukrajnai Újságíró Szövetségének, vezetője a Kárpátontúli Békemozgalomnak. Abban az időben

---

⁴² Czine 1991

⁴³ Czine 1991: 71

⁴⁴ Penckófer 2011

⁴⁵ Czine 1991

⁴⁶ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

szükségszerűen tematikus verseket írt. Közéleti elkötelezettségét fejezi ki a pártos irodalmat képviselő verseiben.⁴⁷

1954-ben megjelent a *Kitárom karom*, 1956-ban a *Rohanó évek sodrában*, 1959-ben *Kip-kop kalapács*, 1961-ben *Nyári lángok* című verseskötete. Írói adottsága a prózában jutott előre: *És felgördül a függöny* (1961), *Meddőfelhők* (1964).⁴⁸

A *Kárpáti Igaz Szót* mindennél fontosabbnak tartotta, ezért szépírói terveit csökkenteni kellett. Ennek köszönhetően nyugdíjas korában 1990-ben írta meg az *Azt bünteti kit szeret* történeti regényét. Munkásságát meghatározni, úgy lehet, hogy ő volt a fórumteremtő és ő indította a kárpátaljai magyar irodalmat, de sokszor ő volt az új buzgalom akadályozója. Azok a művei lettek inkább értékesek, amelyek a magyar nép életét és hangulatát ábrázolták, nem pedig a hatalom követelményét és vágyát.⁴⁹

Az 1960-as években Kárpátalján figyelemre méltó tehetség jelentkezett, amikor is Kovács Vilmos 1957-es *Vallani kell* című verseskötetével színre lépett. Ezután következett a *Tavaszi viharok* 1959-ben és a *Lázás a Föld* 1962-ben. Ez a három verseskötet tehetségét bizonyította.⁵⁰ Az ő sorsa is különös volt, csak úgy, mint Balláé. Szülőfalujában, Gáton végrehajtó-bizottsági titkár volt, könyvelőként is munkálkodott.⁵¹

Kovács Vilmos 1958-tól a Kárpáti Kiadó magyar osztályának szerkesztője. Ő volt a kárpátaljai magyar líra egyik legjelentősebb terjesztője.⁵²

Ő elsősorban költő volt, négy verseskötete jelent meg. S. Benedek Andrással közösen tanulmányt írtak *Magyar irodalom Kárpát-Ukrajnában* címmel, mely nagy vihart kavart. A *Holnap is élünk* (1965) elsősorban kisebbségi regény volt. Ez a könyv hívta fel a magyar irodalmi közvéleményt az itteni irodalomra és magyarságra. A szovjet hatóság, a könyv megjelenése után kivonta a könyvesbolti forgalomból, mivel nem felelt meg az akkori témáknak, szokatlanul új volt. De mindezek ellenére a regény megjelenésével kezdődött az igazi kárpátaljai magyar irodalom. A regény beivódott a köztudatba.⁵³

Kétségtelen áttörés és nagy sikere volt a regénynek Kovács Vilmos alkotói pályáján. Sajnos tovább támadták az írókat, a Benedek Andrással megjelentetett tanulmányáért. Bírálták verseit, nem volt elég pártos és túlságosan pesszimistának tartották. Ennek a szovjet bel- és külpolitikai helyzetnek az lett a következménye, hogy

---

⁴⁷ Czine 1991

⁴⁸ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

⁴⁹ Czine 1991

⁵⁰ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

⁵¹ Czine 1991

⁵² Kovács – Benedek 1970

⁵³ Czine 1991

megtört az író alkotói lendülete, valamint megfosztották attól, hogy műveit megjelenesse. Kénytelen volt áttelepülni Magyarországra 1977-ben súlyos betegen. Benedek Andrásnak sem volt maradása Kárpátalján, Budapestre költözésével ígéretes költőt és önzetlen szervezőt veszített a kárpátaljai magyar irodalom.⁵⁴

Kovács Vilmos a *Holnap is élünk* regényében először jelenik meg azoknak a magyar férfiaknak a sorsa, akiket háromnapos munkára hívtak be. A kárpátaljai szerző az Ungvári Állami Egyetem magyar szakos diákjai körében igen népszerű volt. Létrehozták az *Együtt* című irodalmi lapot, amely az első irodalmi lapja lett volna Kárpátaljának. Azért csak lett volna, mert néhány szám után megszüntette a nagyhatalom.⁵⁵

Vári Fábián László a következőképp foglalta össze a gondolatait az *Együtt* című diáklap indulásáról: „*az ungvári egyetem magyar szakos hallgatói, középiskolás koruk óta írnak verset, novellát, kisprózát, hely- és kultúrtörténeti cikkeket. Feltételezhetően ők a tanszék irodalmi körének legaktívabb tagjai, akik tanári, tanszékvezetői jóváhagyással hamarosan létrehozzák az Együtt című, mechanikus írógépen sokszorosított, 35-40 oldal terjedelmű, aprólékos kézimunkával füzetszerűvé formált, linómetszetekkel feldobott folyóiratukat.*”⁵⁶

Az *Együtt* betiltása után nem hunyászkodtak meg az írók és szerzők, hanem folytatták munkájukat, felolvasóesteket rendeztek Kovács Vilmos vezetésével.

Az ungvári magyar tanszék tehetséges hallgatói Kovács Vilmos segítségével létrehozták a *Forrás Stúdiót*. A 70-es évek elején, Magyarországon is ismertté váltak a *Forrás* tehetséges fiataljainak publikációi. A tehetséges fiataloktól várták az irodalom megújulását. Az *Ukrán Írószövetség* tagjai is támogatták őket: Jurij Kerekes, Szenen Panyko, Vaszil Várad, Jurij Skrobinec és mások. Az 1969-es *Kárpáti Kalendárium* évkönyvében Zseliczki József, a Stúdió elnöke, beszámolót adott a munkájuk céljairól és eredményeiről. A beszámolójában számot adott arról, hogy havonta tartanak összejöveteleket, a beérkező írásokat megbeszélnek és a munkatervükben helyet kapott a képzőművészet és a zene. Hiába rövid ideje működött a *Forrás*, mégis már sikeres volt. Fejlődést szerettek volna, bizakodva néztek az előttük álló jövőre. Több helyen is alakultak irodalmi- és olvasókörök. Tervben volt az ifjúság munkájának támogatása is. Csanádi György főszerkesztő segítségével újjászervezték az irodalmi kört. A *Kárpáti Igaz Szó* munkatársai is csatlakoztak az ungvári *Forráshoz*. A *Kárpátontúli Ifjúság Trembita*

---

⁵⁴ Czine 1991

⁵⁵ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

⁵⁶ Vári Fábián 2013: 46

(*Havasi Kürt*) irodalmi oldal maradt a stúdió publikációs fóruma. Fodó Sándor és Gortvay Erzsébet előadásokat tartottak, ezzel segítették a *Forrás* munkáját. Fodó Sándor a magyar tanszéken tanított, a diákjai pedig örömmel hallgatták, mert végre valaki, mert beszélni a magyar nép és nemzet érdekeiről. Sajnos, ahogy egyre nyíltabban vállalta magyarságát, az lett a következménye, hogy elbocsátották munkahelyéről.⁵⁷

A *Forrás* célja volt, hogy inspiráló közeget teremtsen a kísérletezéshez, az önkifejezéshez és a tehetségek kibontakozásához, ezáltal hozzájárulva a magyar kultúra gazdagodásához. Továbbá még, hogy biztosítsa a fiatalok számára alkotásaik megosztását és publikálását. A kárpátaljai költők és írók mai generációjára mély benyomást gyakorolt a *Forrás Stúdió*. A *Forrás*-események nem csupán azokat érintették közvetlenül, akik részt vettek benne, de áttételesen is befolyásolták a későbbi generációkat. Ez a hatás többféleképpen is megmutatkozhat: tematikai hatás, családon keresztüli kapcsolódás, közösségi együttlétek. Berniczky Éva bár nem lehetett tagja a *Forrás*nak kora miatt, egyetemistaként és Balla D. Károly feleségéeként érezhette utóhatásait. A *Forrás* időszaka mély nyomot hagyott a mai kárpátaljai költők és írók életében és munkásságában.⁵⁸

A *Forrás Stúdió* tagsága nem volt zárt, folyamatosan bővült újabb tehetségekkel. Az alapító tagok közé tartozott S. Benedek András, Fodor Géza, Balla Gyula, Zselicki József, Füzesi Magda és Vári Fábián László, valamint a kor kiemelkedő íróegyénisége, Kovács Vilmos.⁵⁹

Penckófer János 2003-ban megjelent könyvében a következőket írta: „*Ők voltak azok, akik irodalmi és irodalomszervezői munkájukkal egy polgárjogi mozgalom bontakozását önkéntelenül is elősegítették. Így irodalmi tetteik révén elindítói lettek annak a hosszú folyamatnak, amely a kilencvenes években teljesedett igazán ki, és a kárpátaljai kisebbségi életforma teljesebb megszerveződéséhez vezetett.*”⁶⁰

A *Forrás* közéleti szerepvállalásra is törekedett. A stúdió tíz tagjának írásaiból összeállított versantológiát nyújtott be Kovács Vilmos 1969 őszén *Nádparipán* címmel a Kárpáti Kiadóhoz. Balla László ideológiai okokra hivatkozva nem támogatta a kézirat kiadását. Vári Fábián László szerint ez volt az első támadás a *Forrás* ellen, de lehet, hogy inkább Balla és Kovács között álló személyes ellentét volt az oka.⁶¹

---

⁵⁷ Dupka 2017

⁵⁸ Fábri – Kötél (szerk.) 2010

⁵⁹ Fábri – Kötél (szerk.) 2010

⁶⁰ Penckófer 2003: 40

⁶¹ Dupka 2017

A kiadó döntéshozóit Balla hitetlen vádakkal illette. Arra hívta fel a figyelmüket, hogy a versek és azok írói, politikailag éretlenek és emiatt vált az antológia kézírata és írói a Brezsnjev-korszak célpontjává. Kevés lett a Stúdió publikálási lehetősége. Kiss Ferencnek köszönhetően, aki tiszapéterfalvi származású volt, lehetősége volt arra, hogy Kovács Vilmos és S. Benedek András műveit Magyarországon terjessze. Az irodalomtörténész Budapesten élt, és neki köszönhetően magyarországi irodalomtörténészek és szerkesztők is odafigyeltek a kárpátaljai magyar irodalom életére. Kapcsolataikat a későbbiekben is ápolták.⁶²

A hatalom a fiataloktól is elvette a lehetőséget, volt, akit katonai szolgálatra vittek, a többiek pedig egy időre megfosztották az egyetemi tanulás jogától. A *Forrás Stúdió*t a *József Attila Stúdió* váltotta fel. Zseliczki József, Vári Fábián László és Fodor Géza irodalmi pályáján törést okoztak, hosszú ideig nem publikáltak. Az első könyvük csak a rendszerváltás után jelent meg.⁶³

Elek Tibor irodalomtörténész szerint: „*A Forrás jelentőségét ugyanakkor nagymértékben felerősítette az, hogy irodalmi tevékenysége szorosan összefüggött a kárpátaljai kisebbségi magyar lakosság öntudatra ébredésének folyamatával.*”⁶⁴

Az akkori irodalmi élet elszánt vezére Balla D. Károly volt. A szovjetrendszer végén 1989-ben létrehozta a kárpátaljai magyar irodalom fórumát, a *Hatodik Síp* című folyóiratot. Segítségére volt egy budapesti magánkiadó, és ennek a folyóiratnak köszönhetően folyamatos publikálást biztosított az írók számára, továbbá elősegítette az irodalom megerősödését, és a szerzők irodalmi fejlődését. A 90-es évektől Balla D. Károly írásai rendszeresen megjelentek a magyarországi *Beszélő* folyóiratban. 1990-ben Toll-díjat alapítottak, ennek a díjnak az volt a célja, hogy minden évben a folyóirat születésnapjának évfordulóján díj átadására került sor a színvonalas versekért. Kitüntetést kapott 1990-ben Vári Fábián László, 1991-ben Penckófer János, 1994-ben Czébely Lajos helytörténész, 1995-ben Bartha Gusztávot és mások.⁶⁵

A *Hatodik Síp* szerkesztői 1990. június 17-én létrehozták a *Dayka Gábor Társaságot*, ami független, szabad társaság volt, valamint a tagjává válhatott mindenki, aki egyetértett céljával.

---

⁶² Dupka 2017

⁶³ Görömbei 2000

⁶⁴ Dupka 2017: 160

⁶⁵ Dupka 2017

A *Pánsíp* folyóiratnak Balla D. Károly alapító-főszerkesztője volt nagyjából a munkatársai azok a személyek voltak, akik a *Hatodik Sípnál*. A kiadvány szépirodalmi műveket, a kultúrát, a művészetet, híreket és információkat adott át az olvasók számára.⁶⁶

A *Hatodik Síp* és a *Pánsíp* folyóiratban kisebb eltéréssel, de ugyanazok a szerzők publikáltak, vezető műfaj lett a folklórkutatás és néprajz. Határon túli írók és szerzők művei is megjelentek a folyóiratban.⁶⁷

1.3. A rendszerváltás hatása a kárpátaljai magyar irodalomra

Penckófer János szerint: „*A rendszerváltozáskor, valamint az államfordulat körüli időszakban valóságos kulturális lázban alkottak a szerzők. Ez az aktivitás még inkább kiteljesedett, amikor új korszak kezdődött Kárpátalja történetében azáltal, hogy Ukrajna független állammá vált 1991-ben.*”⁶⁸

Olyan események következtek be a kárpátaljai magyarság életében, melyek meghatározták a további sorsát. Megkezdődött a kárpátaljai magyarság harmadik kisebbségi korszaka. Ekkor Ukrajnában a magyar anyanyelvűek száma 171 ezer fő volt. Az ukrán államtól a kárpátaljai magyarság több jogot kapott, mint a szovjet birodalomtól. De a gazdasági helyzete továbbra sem volt fényes.⁶⁹

S. Benedek András szerint: „*Közel fél évszázad után, birodalmak és eszmék roncsain tapodva az árván maradt gyerekek és a hazugságban felnőtt unokák végre föltérdepelhetnek és beleivölthették a világ pókerarcába fájalmukat, mindazt, amit elkövetett ellenük az Idő, s amit eltűrt közönyös mostohájuk: Európa.*”⁷⁰

1989-ben alakult a *Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ)*, ez egy nemzetiségi társadalmi szervezet, amely a Kárpátalján élő magyarok, politikai, szociális valamint kulturális érdekeit védi. Célja a Kárpátalján élő magyar nemzetiség kultúrájának, hagyományainak megtartása, anyanyelvének ápolása és megőrzése, valamint oktatásának és jogainak elősegítése.⁷¹

A következő években különböző szakmai és érdekvédelmi szervezetek jöttek létre: 1990-ben *Révész Imre Társaság (RIT)*, 1991-ben *Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ)*, szintén 1991-ben a *Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség (KMPSZ)*, 1992-

---

⁶⁶ Dupka 2017

⁶⁷ Dupka 2017

⁶⁸ Penckófer 2010: 342

⁶⁹ Dupka 2017

⁷⁰ S. Benedek 1997: 12

⁷¹ Dupka (szerk.) 1993

ben Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja (MÍKÍCS), Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetsége (MUKSZ), Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete (KMKE) és mások.⁷²

A *Véletlen Balett* irodalmi és kulturális kiadvány 1998-ban jelent meg az első száma. Ez a folyóirat a 90-es évek második felében Magyarországra átköltözött kárpátaljai magyar irodalmárok folyóirata volt. A *Véletlen Balett* állandó szerzője volt Balla D. Károly, Kovács Gábor, Brenzovics Marianna esztéta, Berniczky Éva, Penckófer János és sokan mások.⁷³

Ebben az időben a lapok szerkesztői vetélkedtek az írók alkotásaiért, jó dolguk volt vidékünk szerzőinek, mert ha akarták mindhárom lapban is közölhették írásaikat. Füzesi Magda szerint: „*a kárpátaljai magyar irodalmi folyóiratok osztódással szaporodnak: a Hatodik Sípnak már két testvére van, a Pánsíp és a Véletlen Balett.*”⁷⁴

Csordás László véleménye szerint: „*Állandó, fiatalnak mondott szerzői közül Cséka György, Pócs István, Lengyel Tamás, Bagu László bekerült a kárpátaljai irodalomtörténet-írás kánonjába. Más, ekkoriban és e lapban publikálni kezdők (például Brenzovics Marianna) csak sokkal később és a Véletlen Balettől nagyrészt függetlenül jutottak el arra a szintre, hogy bekerüljenek kulturális tudatunkba.*” A folyóiratról azt is elmondja, hogy „*radikális szellemiségének a mai fiatal kárpátaljai magyar irodalomra való hatása rendkívül csekély.*”⁷⁵

A *Hatodik Síp* megszűnésével a kárpátaljai magyar írók fórum nélkül maradtak. 2002-ben felvetették azt, hogy az *Együtt* című folyóirat újrainduljon, az ötlet felvetését támogatta a *Kárpátaljai Magyar Írócsoport* tagjai is. Az újraindulás főszerkesztője Nagy Zoltán Mihály lett.⁷⁶

Nagy Zoltán Mihály kiegészítő története a következő: „*A lapalapítási kezdeményezést 2002 februárjában nem csupán az írócsoport tagjainak túlnyomó többsége karolta fel, hanem a tagságon kívülként alkotó költők és írók, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége révén pedig egy, az itteni közéletben mindinkább meghatározó szerepet betöltő társadalmi szervezet is. (...) Az új folyóirat alapító okiratát 2002 nyarán fogadta el a közgyűlés.*”⁷⁷

---

⁷² Dupka 2017

⁷³ Németh, Penckófer 1994

⁷⁴ Németh, Penckófer 1994: 19

⁷⁵ Csordás 2014: 44-45

⁷⁶ Dupka 2017

⁷⁷ Dupka 2017: 222

2002-2008 között Nagy Zoltán Mihály a lap szerkesztője volt, a folyóirat indulásától kezdve már tisztában volt azzal, hogy megosztott az irodalmi élet vidékünkön, ezért is az alkotókat igyekezett a lap köré összeszedni. 2009-től Vári Fábrián László a szerkesztőbizottság elnöke, de a továbbiakban is a munkáját segítette Nagy Zoltán Mihály és Füzesi Magda. A folyóirat szerkesztőbizottságának tagjai elismert költők, írók és történészek, mint például: Csordás László, Zubánics László és Bakos Kiss Károly.⁷⁸

Azok az írók, akik jóval korábban már nevet szereztek, csak ezekben az években léphettek az emberek és a nyilvánosság elé. Csak 1990 után jelenhettek meg például: Vári Fábrián László vagy Zselicki József első könyvei. Szintén 1991-ben jelent meg Nagy Zoltán Mihály remeklése a *Sátán fattya* regény. Az *Együtt* folyóiratnak köszönhetően költőink teret kaptak a bemutatkozáshoz, valamint a fiatalok pályára segítségét is támogatta, valamint a szerkesztőbizottság feladatának érezte a tehetségek felkutatását is.⁷⁹

Az *Együtt* több tehetséges fiatalot is felfedezett, akik a legtehetségesebbek voltak, azokat bemutatták az Új Vetés és a Szárnypróba rovatban. Ezek a fiatalok a következők: Bakos Kiss Károly, Lengyel János, Csordás László, Lőrincz P. Gabriella, Hájás Csilla, Shrek Tímea, Marcsák Gergely és mások. A folyóiratot az ukrán állam nem támogatta, csak a Magyarországi pályázatok által megkapott támogatásból tartotta fent magát. Az anyaországi támogatásnak köszönhetően egyre nagyobb érdeklődés volt az *Együtt* munkássága iránt, ezért bemutatókat tartottak például az ungvári megyei könyvtárban, a Munkácsi Tanítóképzőben, különböző könyvesboltokban, valamint magyar felsőoktatásokban.⁸⁰

2006-tól évi rendszerességgel kerül megszervezésre az Együtt-írótábor, amely Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének támogatásával alakult. Bereg vidékre és Ugocsába a szervezők minden évben szeretettel várják az irodalmárokat. A tábor vidékünk irodalmi életének fontos hozzájárulása.⁸¹

Különböző szervezetek összefogásának köszönhetően a fiatal és pályakezdő alkotók számára különböző pályázatokat, fórumokat, klubokat és tehetséggondozó programokat szerveztek. Mindezeknek a programoknak a célja, hogy a fiatal tehetségeket kineveljék és az *Együtt* folyóiratnak méltó utánpótlása legyen a jövőben. A programok

---

⁷⁸ S. Benedek 2007

⁷⁹ Bertha 2010

⁸⁰ Dupka 2017

⁸¹ Dupka 2017

segítői voltak: Csordás László, Bakos Kiss Károly, Zubánics László, Vári Fábián László és mások.⁸²

A *Véletlen Balett* 2002-es számában Lengyel Tamás a következő véleményt formálta: „*A kárpátaljai irodalom fő »műfaja« a gyűjteményes összeállítás.*”⁸³

Berniczky Éva 1994-ben 21 költő művét versantológiában adta ki *Töredék hazácska* címmel, amelyben: „*a kárpátaljai magyar költők vallanak szülőföldjükéről, az anyanyelv megtartó erejéről, a kisebbségi sorsról. (...) E tekintetben nincs különbség a nyolcvannégy éves parasztköltő, Sütő Kálmán, az idősebb generációhoz tartozó, több kötetes, sok műfajú, irodalmunk meghatározó alakjává vált Balla László, a középnemzedéki Vári Fábián László, Fodor Géza, Füzesi Magda, Balla D. Károly, vagy a kötettel még nem rendelkező, legifjabb, húszas éveik elején járó fiatal tehetségek között. Hitvallásukat ugyan más-más hangütéssel, különböző formában fogalmazzák meg, ám a lényegre tekintve ugyanarról szólnak: az így csak itt és csak most átélhető fájdalmak megismételhetetlen egyszerűségéről – és örök emberi változatlanóságáról.*”⁸⁴

A következő 2007-ben megjelent *Új Vetés* pályakezdő fiatalok antológiája (A kárpátaljai magyar irodalom ötödik nemzedéke), amely az Intermix Kiadónál jelent meg. Kovács Gábor állított össze a 18 pályakezdő szerző antológiáját. Csordás László az egyik interjújában a következő képen fogalmazott az antológiával kapcsolatban: „*a kárpátaljai magyar irodalom új nemzedékét ígérte. Az ígéretből végül valószínűleg azért nem lett erős nemzedéki fellépés, mert hiányzott ebből a kezdeményezésből az együtt gondolkodás, illetve az együtt haladás eszménye. Minden szerző külön-külön, egyéni kiállításban próbált meg jelen lenni az itteni irodalmi életben.*”⁸⁵

2014-ben Csordás László *A szétszóródás árnyékában* című tanulmánygyűjteményt szintén az Intermix Kiadó adta ki.

A harmadik antológia szintén az Intermix Kiadó adta ki 2013-ban *Szárnypróba (Pályakezdő fiatalok antológiája)* címmel, melyet Csordás László állított össze és az előszavát is ő írta. Az előszóban kiemelte, hogy a *Szárnypróba* célja összegyűjteni és segíteni a legtehetségesebb pályakezdő fiatalok írásait. Az előző antológiához képest a szerkesztők úgy döntöttek, hogy műfajilag csak novellákat/elbeszéléseket és verseket fog

---

⁸² Dupka 2017

⁸³ Lengyel 2002: 82

⁸⁴ Berniczky (szerk.) 1994

⁸⁵ Sütő 2014, link: <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-hirek/megalakult-a-kovacs-vilmos-irodalmi-tarsasag/>

tartalmazni a kötet.⁸⁶ Csordás László az előszóban a következőképpen fogalmazott: „egyáltalán nem tudhatjuk biztosan, melyik szerző lép túl az első szárnypróbálgatáson, melyik nem ragad soha többé tollat/billentyűzetet, nem utolsósorban pedig: melyik marad örök pályakezdő.”⁸⁷ Mindezek után azt hiszem, hogy elmondhatjuk azt, hogy a kárpátaljai magyar irodalomban korszakváltás történt az 1990-es évek után.

Azok a fiatal irodalmárok, akik az *Együtt* köré csoportosultak rendszeres műhelymunkát igényeltek. 2014 tavaszán a fiatal Csordás László irodalomtörténész kezdeményezésére megalapították a *Kovács Vilmos Irodalmi Társaságot (KVIT)*. Annak érdekében jött létre, hogy megőrizze és megerősítse a kárpátaljai magyar kultúrát, továbbá a helyi irodalmi, művészeti élet fellendítését, valamint a fiatal pályakezdők kibontakozását segítse elő. Célja és feladata a régiókban működő kulturális szervezetekkel való kapcsolattartás és a nemzeti értékeink ápolása és gyarapítása. Székhelye a beregszászi Európa–Magyar Ház. Csordás Lászlót a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság tagja elnökké választották, valamint tiszteletbeli elnökké Vári Fábán Lászlót választották.⁸⁸

A 2014-es Tokaji Írótaborban az *Együtt* folyóirat bemutatkozó estjén Csordás László a következő képen számolt be vidékünk irodalmi életének legújabb eseményéről: „2014-től ezek a fiatalok, akiket megjelentettünk a *Szárnypróba* rovatban, egy közösséget hoztak létre (...) Ezzel is alátámasztva a hagyomány folytonosságát, lehetőségét, illetve valamilyen újítási szándékot. Nemzedék – mint irodalomtörténeti kategória – a kárpátaljai magyar irodalomban a *Forrás* után még nem igazán jelentkezett. 2007-ben volt egy próbálkozás: Kovács Gábor szerkesztésében megjelent az *Új Vetés*, a pályakezdő fiatalok antológiája, amely ugyan nemzedéki fellépéssel szeretett volna élni, de maga a narratíva sem jött létre, ugyanis semmilyen értelmező írás nem jelent meg, amely a nemzedéki létre kérdezett volna rá. Hogy az antológiában megjelenő írások mitől tartoznak egygé, mitől többek, mint egy-egy írás külön-külön?! 2013-ban megjelent egy másik próbálkozás, a *Szárnypróba*, amelyben számba vettük az eddigi próbálkozásokat, azután a fiatalok körében próbáltunk meg kialakítani egy egységes narratívát, amit vagy elfogadtak, vagy tagadtak. Ez az antológia működőképesnek bizonyult minden hibájának ellenére és minden egyenetlenségének ellenére. És ezekből az alkotókból alakult meg később a KVIT...”⁸⁹

A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság 2021. augusztus 14-én tisztújító közgyűlést tartott, ahol Csordás László leköszönő vezetője beszámolt az elmúlt időszakról, valamint

---

⁸⁶ Csordás 2013

⁸⁷ Csordás 2013: 8

⁸⁸ Dupka 2017

⁸⁹ Dupka 2017: 235-236

összegezte elnöki munkásságát, de a továbbiakban is aktív tagja marad a társaságnak. A társaság tagjai az eddigi alelnököt Marcsák Gergely költőt választották elnöknek. Shrek Tímea író lett az alelnök, a titkár pedig Sz. Kárpáthy Kata író. Marcsák Gergely hasonlóan szeretné folytatni a munkát, mint az eddigiekben, valamint a tehetséges fiatalok csatlakozásával szeretné bővíteni a tagságot.⁹⁰

A kárpátaljai magyar irodalom soha nem volt könnyű helyzetben. A 20. század második felében a szovjetrendszer akadályozta a kivirágzását. A rendszerváltás után pedig a megújításra tett kísérletek sikertelensége.

Mint azt már tudjuk az elmúlt években sajnos, a kárpátaljai magyar irodalomnak, történelmi változásokban valamint sok nehéz helyzetben kellett helyt állnia. A kárpátaljai magyar irodalom alakulása éppen ezért is elválaszthatatlan az egyéni és közösségi sors változásaitól. Az irodalomhoz mindig szorosan tartozott a történelem és a politika, ami egyben az irodalom alakulásában is nagy szerepet játszott. Ilyen körülmények között tűnnek fel a magyar irodalom sajátosságai. Ekkor az egyént mélyen áthatja az önazonosság, az identitás változás kérdése. Ez érthető is, hiszen ismeretes, hogy milyen történelmi fordulón esett át az alig több mint másfél százezres közösség.

1.4. Berniczky Éva indulása a kárpátaljai irodalomban

A Szovjetunió összeomlása felszabadította a gazdasági, politikai és művészeti önkifejezés új lehetőségeit, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak. Új utak nyíltak meg, új formákban lehetett megnyilvánulni. A szabadság, ami addig csak titokban dédelgetett vágy volt, hirtelen kézzelfogható valósággá vált. Ez a fordulat mélyreható hatással volt a művészek identitására is. A művészek szabadon elkezdhetek olyan témákat feszegetni, amelyeket korábban cenzúráztak vagy elnyomtak. A rendszerváltás nem csak a társadalmat, de az irodalmat is átalakította. Berniczky Éva ekkor kezdett el publikálni, és a műveiben az önfejlesztésre összpontosított, művei tükrözik a korszak változásait.⁹¹

Berniczky Éva 1962-ben született Beregszászban, Márai- és Déry-díjas novellista, író és szerkesztő. Beregszászban érettségizett, majd 1987-ben szerzett tanári diplomát

---

⁹⁰ Szabó 2021, link: <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-hirek/marcsak-gergely-a-kovacs-vilmos-irodalmi-tarsasag-uj-elnoke/>

⁹¹ Fábri – Kötél (szerk.) 2010

magyar nyelv és irodalom szakon az Ungvári Állami Egyetemen. Ungváron él családjával. Férje Balla D. Károly író, két gyermekük van, Balla Kolos és Balla Csöngé.⁹²

Berniczky Éva az 1990-es évektől publikál, ekkoriban a mese volt a fő műfaja, eleinte a kárpátaljai lapok közölték műveit (Irka, Pánsíp). 1996-ban megjelenik az *Égen járó kismanó* című mesegyűjteménye, valamint 1999-ben a *Fejezetek az Üvegházból* című mesekönyve.

Az író nő meséi kicsit szokatlanok, mivel nem a felnőtt meséli a gyerekeknek, hanem a gyerek szemszögéből mondja el a történetet, és ezért is más, mivel a gyerekek másképp látják a világot, mint mi, felnőttek, más dolgokat tartanak fontosnak. Meséi először az Irkában jelentek meg, majd a későbbiekben lett belőlük önálló kötet. Amikor Berniczky ezeket a meséket írta Kárpátalja a Szovjetunió felbomlása után volt, nehéz napokat életek az emberek, szegénységben kellett a mindennapokat megélni. Nehéz volt a gyereknevelés is, és ezek a mesék nagyon sokat segítettek azáltal, hogy ráébresztik az embereket arra, hogy a boldogsághoz nem kell nagydolog, csak egy kis fantázia és a mesék által elszakadni kicsit a szomorú valóságtól. Berniczky meséi az igazi emberi értékekről szólnak és az élet mindennapjait körülvevő mozzanatokról.⁹³

Munkásságát tekintve kárpátaljai szerzők könyveit szerkeszti, valamint meséket ír, de a fő műfaja novella.⁹⁴ Az élet és irodalom novellapályázatán 1988-ban díjat nyert. Ekkoriban figyeltek fel rá és fő műfajává vált a novella. 1999-ben megjelent *A topáz illemtana* című kötete, valamint ugyanebben az évben, a *Reggel madár, délben kötél* című munkája.

A 2000-es évekre olyan novellista lett, akinek írásait különböző magyarországi lapok közölnek (Bárka, Élet és irodalom). Internetes oldalakon is publikál például a BárkaOnline vagy Litera oldalán. 2004-ben a Magvető adta ki *A tojásárus hosszúnappja* címmel, az első önálló novelláskötetét, amely jelentős szakmai elismerést kapott, továbbá ennek megjelenése után részesült Déry-, és Márai-díjban. Az első regény *Méhe nélkül a baba*, 2007-ben jelent meg szintén a Magvető adta ki. Az újabb novellagyűjteménye *Várkulcsa* volt, mely 2010-ben jelent meg.⁹⁵

1990-es években a *Pánsíp* c. lap anyagait és a Galéria Kiadó könyveit szerkesztette. Az utóbbi években alkalmanként a Kárpáti Kiadó és a Znanyja Kiadó

---

⁹² Berniczky, link: <https://berniczky.ungparty.net/>

⁹³ Hájas 2015, link:

https://epa.oszk.hu/02400/02401/00046/pdf/EPA02401_hungarologiai_kozlomenyek_2015_02_078-089.pdf

⁹⁴ Penckófer 2003

⁹⁵ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

magyar kiadványainak nyelvi valamint irodalmi szerkesztésében és lektorálásában vett részt. Berniczky műveivel sajátos új szint visz a kárpátaljai magyar irodalomba.⁹⁶

1992 óta Berniczky Éva, író férjével, Balla D. Károllyal közösen szervezte a Pánsíp Irodalmi Szalon néven ismert könyvvásárt.

Nagy András a következőképpen fogalmazott Berniczky elbeszélői módszeréről, melynek lényege, hogy egymásnak fordít: *„a kétféle tükröt: a különös tárgyak és lények hordalékában oly gazdag tájat és az ebből kinövő, belőle táplálkozó, gazdagon lepusztult emberi viszonyokat. Így mutatkozik meg a roncsolt foncsorú felület: a jelentést zsúfoló sivárodásban és gazdag felhígulásban költőivé váló nyelv, amely mindenféle emelkedettség és választékosság fonákjaként rontottan, kifacsartan és keverten adja vissza a látott világ számára befogható szeletét.”*⁹⁷

---

⁹⁶ Fedinec, Vehes (főszerk.) 2010

⁹⁷ Nagy 2005, link: <https://epa.oszk.hu/01000/01050/00013/pdf/>

II. A PRÓZAÉRTELMEZÉS LEHETŐSÉGEI A KORTÁRS MAGYAR IRODALOMBAN

2.1. A narratív és kulturális fordulat problémája az értelmezésben

A XX. század utolsó és a XXI. század első évtizede a narratív fordulat és a kulturális fordulat jegyében zajlott, ami a narratológia területén is jelentős változásokat hozott. A korábbi, szigorúan strukturált narratívák helyett egyre nagyobb teret hódítottak a diverzitás és a kísérletezés iránti törekvések. Ez a változatosság az irányzatok rendkívüli sokaságában is megmutatkozott. David Herman a narratívaformák sokszínűségét hangsúlyozta, míg Roy Sommer és Sandra Heinen a narratológia tudományterületének "bábeli zűrzavarára" összpontosítottak. Sommer és Heinen aggodalmukat fejezték ki a narratológia mint tudományterület jövője felől a narratíva fogalmának homályosodása miatt. Mindhárom szerző a narratíva fogalmának pontos meghatározásának fontosságát hangsúlyozta.⁹⁸

A narratíva mindenhol jelen van és áthatja az életünket. Nem csupán történeteket mesélünk, de a valóságot is narratívák formájában konstruáljuk. A kontextus kulcsfontosságú tényező a narratív kommunikációban, hiszen befolyásolja a történet értelmezését és hatását. Ezen felül az interdiszciplinaritás elve is kiemelt szerepet játszik a narratívák megértésében, hiszen a különböző tudományágak révén jobban megismerhetjük a narratívák működését és hatását.⁹⁹

Az elmúlt egy-két évtizedben egyre inkább teret hódít az a nézet, miszerint a tudományos diskurzusban is jelen van az elbeszélés, a narráció. Ez a szemléletváltás, amit sokan "narratív fordulatnak" neveznek, jelentős hatással van a tudományterületek megközelítésére és a tudományos eredmények bemutatására. A narratív fordulat hívei úgy vélik, hogy a tudományos ismeretek nem pusztán tényszerű adatok halmazai, hanem történetek, amelyeket elmesélünk a világról. Ezek a történetek segítenek megérteni a komplex jelenségeket, kontextust adnak az eredményeknek, és elköteleződést keltenek az olvasóban.¹⁰⁰

A „narratív fordulat” gyökerei összefonódnak az irodalomtudományban az 1960-as évektől, a strukturalizmus térnyerésével párhuzamosan kibontakozó elméleti áramlatokkal. Ezek a vizsgálódások új perspektívából kezdték el vizsgálni a történetmesélést, hangsúlyt

---

⁹⁸ Tóth 2014

⁹⁹ Tóth 2014

¹⁰⁰ Bernáth et al. 2006

fektetve a szöveg belső szerkezetére, a narratíva elemeire és az olvasói befogadás folyamatára. A kutatások célja egy univerzális "elbeszélés"/narratíva modell felállítása volt, melynek alapját bizonyos alapvetőnek vélt szövegtípusok, műfajok (pl. mese, mítosz) elemzése képezte. Ezekből a művekből kiindulva kívánták levezetni a narratívákra vonatkozó általános szabályszerűségeket.¹⁰¹

A narratív és kulturális fordulat problémája az értelmezésben összetett kérdés, amely a szöveg megértésének kontextusát és a befogadó szerepét vizsgálja. A lényeg az, hogy a szövegek értelmezése nem pusztán a szavak szigorú nyelvtani és logikai elemzésén alapul, hanem az olvasó által hozott narratív és kulturális kereteken is.

A narratív fordulat az értelmezésben azt jelenti, hogy a szövegek értelmezése nem pusztán a szavak jelentésén alapul, hanem az történeteken is, amelyeket az olvasó ezekből a szavakból konstruál. Az olvasó a szöveget a saját élettapasztalataival és kulturális háttérével összhangban értelmezi. Ez azt jelenti, hogy ugyanazt a szöveget különböző olvasók eltérően értelmezhetik.¹⁰²

A kulturális fordulat a 20. század második felében jelent meg a filozófiában és a társadalomtudományokban. A hangsúly a kultúra szerepére helyeződött a tudásban és a valóság megértésében. A kulturális fordulat elutasítja az univerzális igazság fogalmát, és azt állítja, hogy a tudás és a valóság megértése kulturálisan meghatározott.

A kulturális fordulat az értelmezésben azt jelenti, hogy a szövegek értelmezése nem pusztán a szavak jelentésén és a narratívákon alapul, hanem a kulturális kontextuson is, amelyben a szöveget létrehozták és értelmezik. Az olvasó a szöveget a saját kulturális értékeivel és hiedelmeivel összhangban értelmezi. Ez azt jelenti, hogy ugyanazt a szöveget különböző kultúrákban élő emberek eltérően értelmezhetik.¹⁰³

Összefoglalva, a narratív és kulturális fordulat problémája az értelmezésben egy fontos fogalom, amellyel tisztában kell lennünk, hogy elkerüljük a félreértéseket a kommunikációban. A narratív és kulturális fordulat problémája az értelmezésben egy összetett és kihívást jelentő probléma, amellyel minden nap szembesülünk. Azonban a probléma megértésével javíthatjuk a kommunikációnkat, elkerülhetjük a félreértéseket, és jobban megérthetjük a körülöttünk lévő világot.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Bernáth et al. 2006

¹⁰² Bernáth et al. 2006

¹⁰³ Bernáth et al. 2006

¹⁰⁴ Bernáth et al. 2006

2.2. A prózafordulat tanulságai

Az ötvenes évek elején a magyar irodalomban érezhető volt egyfajta szegénység a műfajok terén. A szocialista realizmus domináns szerepe miatt kevésbé volt tere a kísérletezésnek és az innovációnak. Azonban az évtized második felében ez a helyzet fokozatosan megváltozott. Mándy Iván (1922-2007) író, költő, drámaíró a *Fabulya feleségei* (1959) című regényében merészen eltért a hagyományos elbeszélésmódjától. Mészöly Miklós (1921-2001) író, műfordító *Az ablakmosó* (1959) című drámája szintén újszerűnek számított a magyar színpadon. Ezek a művek jól példázzák az ötvenes évek második felében bekövetkező műfaji sokszínűséget. A szocialista realizmus mellett újra megjelentek a kísérleti formák, a lírai hangulatú írások és a groteszk elemek. Ez a változatosság tükrözte a társadalomban is bekövetkező változásokat, és jelezte a magyar irodalom nyitottságát a modern művészeti irányzatok iránt. Örkény István öröksége, hogy a Kosztolányi Dezsőtől, Márai Sándortól és Karinthy Frigyesztől átvett groteszk-ironikus elbeszélésmintákat megújítva, egyedi hangnemet teremtett.¹⁰⁵

Az 1970-es évek Magyarországon a kulturális nyitás évtizedeként jellemezhetők, melynek során a vasfüggöny fokozatos enyhülése utat engedett a külföldi művek és eszmék beáramlásának. Ezzel párhuzamosan, a hazai olvasók számára is megnyílt a lehetőség, hogy felfedezzék a határon túli magyar irodalom és kultúra gazdag kincsestárát. Az 1970-es években beindult folyamat a határon túli magyar irodalom felfedezése, azóta is töretlenül folytatódik. A magyar olvasók számára ma már egyre szélesebb körű kínálat áll rendelkezésre a határon túli magyar írók műveiből, melynek köszönhetően a magyar irodalom igazi sokszínűségében ismerhető meg.¹⁰⁶

Az irodalomban, mint minden művészeti ágban, a múlt és a jelen szorosan összefonódik. A múltbeli művek inspirációt és táptalajt adnak a jövőbelieknek, és ez a kölcsönhatás teszi lehetővé az irodalom állandó fejlődését és megújulását. A lényeg az, hogy irodalomban mindig léteznek olyan alkotók, akik úttörő szerepet töltenek be, újszerű ötletekkel gazdagítják a művészetet, és ez által mély benyomást gyakorolnak a későbbi generációkra.¹⁰⁷

Mészöly Miklós a kortárs magyar elbeszélő próza kiemelkedő alakja, akinek kísérletező és megújuló írásmódja a prózafordulat egyik fő mozgatórugója volt. Művészete állandóan fejlődött, új utakat keresett a nyelv és a formavilág terén, miközben

---

¹⁰⁵ Balajthy – Bódi – Szirák 2021

¹⁰⁶ Gintli et al. 2010

¹⁰⁷ Balajthy – Bódi – Szirák 2021

mélyrehatóan ábrázolta az emberi lélek rejtekeit és a 20. századi Magyarország társadalmi-politikai valóságát.¹⁰⁸

A hetvenes-nyolcvanas években a magyar elbeszélő próza egy virágkorát élte, tele kiemelkedő művekkel. Ez a pezsgő irodalmi korszak hamarosan felkeltette az irodalomkritikusok és irodalomtörténészek figyelmét, akik a jelenséget "prózafordulatként" kezdték jellemezni.¹⁰⁹

A prózafordulat elnevezés arra utal, hogy ez a korszak jelentős eltérést mutatott az előző évtizedek irodalmi trendjeitől. A hetvenes-nyolcvanas évek elbeszélő prózájára jellemző volt a tematikai sokszínűség, a formai kísérletezés, a valóság hűen ábrázolt képe, és a társadalmi-politikai kérdések bátor feltárása.

1986 kiemelkedő év volt a magyar irodalom történetében, melyet sokan a regények, novellák és rövidtörténetek új korszakának csúcspontjaként tartanak számon. Ebben az évben jelent meg két monumentális mű, Esterházy Péter Bevezetés a szépirodalomba és Nádas Péter Emlékiratok könyve című munkája, melyek mind terjedelmükben, mind minőségükben lenyűgözőek.¹¹⁰

Ezek a remekművek nem csupán irodalmi körökben keltettek feltűnést, de szélesebb körben is elismerést vívtak ki, jelezve a magyar prózaírói tehetség és invenció új korszakának beköszöntét.

Azonban 1986 nem csupán e két kiemelkedő alkotásról szólt. Számos további jelentős mű is megjelent ebben az évben, melyek mind hozzájárultak a magyar irodalom gazdagságához és sokszínűségéhez.¹¹¹

A prózafordulat írásmódjának és olvasási szokásrendjének számos meghatározó eleme van, amelyek közül kiemelkednek a fikcionalitás megváltozott formációi. Ezek közé tartozik: A valóság(ok) nyelvi konstrukció(k)ént való értelmezése, a feltételezett valóság és a fikció határvonalának elmosódása, a nyelv kísérleti használata. Ezek a meghatározó elemek együttesen hozzájárulnak a prózafordulat művek egyedülálló jellegéhez, amely megkülönbözteti őket a hagyományos prózától.¹¹²

---

¹⁰⁸ Gintli et al. 2010

¹⁰⁹ Balajthy – Bódi – Szirák 2021

¹¹⁰ Balajthy – Bódi – Szirák 2021

¹¹¹ Balajthy – Bódi – Szirák 2021

¹¹² Szirák 2001, link: <https://dokumen.tips/documents/barka20015.html?page=1>

2.3. A posztbodorianus áramlat és Berniczky Éva a kortárs magyar irodalomban

A kortárs magyar prózairodalom egyik kiemelkedő jellemzője a fordulat tematikája, amely különleges elbeszélhetőséggel és megközelítésmóddal bír. Ezek a művek gyakran átmeneti fázisokat ábrázolnak, feltárva a régi és az új rendszer közötti feszültségeket, dilemmákat, és a társadalomban végbemenő változások egyéni és kollektív hatásait.¹¹³

Faragó Kornélia az átmenetiséget vizsgáló írásában a következőképpen írja: „Az átmeneti szférák megragadása, a fordulatok elbeszélése, a változások tapasztalatilag feltáruló összefüggéseinek történetbe foglalása kiemelten gazdag prózavilágot hozhat létre”¹¹⁴

Az utóbbi évtizedekben egyre elterjedtebbek a narratívák, amelyek a kelet-európai országok közös múltjára és jelenére fókuszálnak, kiemelve a régiót sújtó nehézségeket és a belőlük fakadó identitáskeresést, valamint az ebből eredő másság- és idegenségérzetet.

Dragomán György *A fehér király* című regénye és Papp Sándor Zsigmond *Az éjfekete bozót* című elbeszéléskötete is 2005-ben jelent meg, és mindkettőben a félelem és kiszolgáltatottság által generált túlélés történeteket olvashatunk. A kritikusok Bodor Ádám hatását is felfedezték a művekben. A kortárs magyar próza legfontosabb képviselői közé tartozik a kolozsvári születésű, Bodor Ádám, aki közel öt évtizedig élt Erdélyben.¹¹⁵

Bodor Ádám művei nem csupán magával ragadó történeteket tárnak elénk, de egyúttal a nyitott értelmezés izgalmas terét is megnyitják az olvasók előtt. Szövegei nem kínálnak egyértelmű, lezárt jelentéseket, hanem többszintű utalásokkal, szimbolikával és rejtélyes elemekkel szöve áthatják a narratívát, arra ösztönözve az olvasót, hogy aktívan vegyen részt a szöveg megfejtésében.¹¹⁶

Szirák Péter tanulmányában a magyar irodalom XX. századi regionális kánonjait vizsgálja. A regionális kánonok meghatározásakor Bodor Ádám *Sinsitra körzetét* a posztmodern szövegek kategóriájába sorolja. Ennek oka, hogy Bodor műveiben a helynevek, személynevek és más nyelvi elemek nagyrészt román eredetűek, ami a régió sajátos identitását tükrözi.¹¹⁷

A kilencvenes évek elején Bodor Ádám írói világa mély nyomot hagyott a fiatal erdélyi prózairók generációjában. Művei hatására sokan közülük elmozdultak a

---

¹¹³ Bányai 2016

¹¹⁴ Bányai 2016:15

¹¹⁵ Bányai 2008

¹¹⁶ Szirák 2000

¹¹⁷ Szirák 2000

hagyományos elbeszélésmódoktól, és kísérletezni kezdtek a formai és nyelvi innovációkkal.¹¹⁸

Bányai Éva „posztbodoriánus áramlatok” kifejezésével olyan új irányzatok megjelenését jelöli, amelyek eltérnek a hagyományos bodoriánus gondolkodásmódtól. Ezek az áramlatok az elbeszélői pozíció és a strukturális megoldások terén is megmutatkoznak. A bodori eljárások, mélyreható nyomot hagytak a kortárs magyar próza nyelvhasználatában. Ez a hatás különösen érezhető azoknak az íróknak a műveiben, akik pályafutásuk elején a rövidprózára összpontosítottak.¹¹⁹

Ha Berniczky munkását vesszük, akkor azt már tudjuk, hogy írói pályafutása a mesék és novellák világában a kilencvenes évek közepén vette kezdetét. A mesekönyvei után a novellairói bemutatkozása 1999-ben történt *A topáz illemtana* című kötettel, de ez az év még tartogatott számára egy meglepetést: a *Reggel madár, délben kötél* című kötetét is kiadta. Így elmondható, hogy 1999 kiemelkedő évnak számított számára, hiszen ezen belül debütált novellistaként. Berniczky Éva írásai stílusában párhuzamba állíthatók Balla D. Károly munkáival, de tapasztalatainak gazdagsága és élettapasztalata egy érettebb, magabiztosabb hangot kölcsönöz prózájának. Szövegvilága egyedi, magával ragadó. Novellái gyakran tragikomikus hangvételűek, tele iróniával és groteszk elemekkel. Története szövevényesek, számos mellékszálból építkeznek, amik feszültséget és izgalmat keltenek az olvasóban.¹²⁰

A 21. század elején Berniczky Éva munkássága új, izgalmas fejezetet nyitott a kárpátaljai magyar irodalomban. Műveiben a régió sajátos hangulata és identitása elevenedik meg, lenyűgöző esztétikai minőségben. Berniczky Éva novellái a Kárpátalja mindennapi életének apró mozaikjaiból építkeznek. Szereplői hétköznapi emberek, akik küzdenek a megélhetésért, a boldogságért és a helyükért a világban. Történeteikben a humor és a tragikum, a remény és a kétségbeesés egyszerre van jelen.¹²¹

Az író műveinek egyik legfőbb erénye a nyelv virtuóz használata. Berniczky Éva mesterien bánik a magyar nyelv gazdagságával, és prózájában a lírai és az epikus elemek harmonikus egysége jön létre. Munkássága jelentős mértékben hozzájárult a kárpátaljai magyar irodalom megújításához. Művei nemcsak a régió irodalmi életében, de a magyar irodalom egészében is kiemelkedő helyet foglalnak el.¹²²

---

¹¹⁸ Boka 2013, link: https://www.irodalomismeret.hu/files/2014_2/boka_laszlo.pdf

¹¹⁹ Boka 2013, link: https://www.irodalomismeret.hu/files/2014_2/boka_laszlo.pdf

¹²⁰ Penckófer 2003

¹²¹ Penckófer 2011, link: http://epa.niif.hu/03900/03948/00016/pdf/EPA03948_agria_2011_04_030-059.pdf

¹²² Penckófer 2011, link: http://epa.niif.hu/03900/03948/00016/pdf/EPA03948_agria_2011_04_030-059.pdf

Bodor Béla „külön szerencsének” tartja, hogy Berniczky, Balla D. Károly felesége, ezáltal művei is elérhetőek azon honlapon, melyet férje működtet. Ez a szerencsés „véletlen” - hogy egy házaspár mindkettője elismert író - jól példázza, hogyan alakul ki a kortárs irodalmi kánon. A kritériumok változnak az idő múlásával, és a „véletlenek” is szerepet játszanak abban, hogy kiket ismer el a szélesebb közönség.¹²³

Az *Égen járó Kismanó* (1996) és a *Fejezetek az üvegházból* (1999) meséiben fellelhető írástechnika és szövegvilág legmeghatározóbb jellemzői a mágikus realizmus fogalmával írhatók le a legpontosabban. A mágikus realizmus a valósághű ábrázolásmódot ötvözi fantasztikus elemekkel, elmosva a határt a képzelet és a realitás között. Ugyanakkor a kritikusok Bodor Ádámmal is hasonlították a szerzőt, ami nem véletlen. Bodor Ádám prózája is jeleskedik a líraiságban és a költői hangulatok megteremtésében. A szerző meséiben is érezhető ez a hajlam, a lírai nyelvezet és a képgazdag leírások révén a történetek mélyebb rétegeket is feltárnak.¹²⁴

Berniczky Éva műveit a kritikusok és irodalomtörténészek a posztbodoriánus vonulatba sorolják, amint azt Pieldner Judit is teszi *Beszédmodok a kortárs rövid prózában* című tanulmányában. Ez a besorolás arra utal, hogy Bodor Ádám nevéhez köthető rövidpróza hagyománya élő és továbbélő napjainkban is, és Berniczky Éva írásművészete szoros rokonságot mutat Cserna Szabó András, Papp Sándor Zsigmond és Vida Gábor kortárs magyar prózaírók munkásságával.¹²⁵

Már egy pillantás is elegendő ahhoz, hogy felismerjük: Berniczky Éva novelláinak besorolása nem véletlen. A műveket átható sajátos hangulat, mely egyszerre kelet-közép-európai és kárpátaljai jelleget ölt, furcsa, de beszédes helyneveivel és a szereplők olykor magyarul, olykor más nyelven beszélő neveivel Bodor Ádám novelláinak világát idézi fel bennünk. Bodor Ádám kétségkívül a magyar irodalom kanonikus szerzői közé emelkedett a Sinistra körzet megjelenése óta. Berniczky Éva munkássága ellenére, amely eddig elismerő kritikai visszhangot kapott, úgy tűnik, nehezebben illeszkedik be ebbe a kánonba.¹²⁶

A 2010-ben megjelent, Akadémiai Kiadó gondozásában kiadott Magyar irodalom kézikönyv 1945 utáni és kortárs magyar irodalmat feldolgozó része elmulasztja megemlíteni Berniczky Éva nevét. A kézikönyv logikáját követve, a szerző [neve] minden további nélkül bekerülhetett volna a kanonizált szerzők közé. Schein Gábor, a fejezet

---

¹²³ Penckófer 2011, link: http://epa.niif.hu/03900/03948/00016/pdf/EPA03948_agria_2011_04_030-059.pdf

¹²⁴ Penckófer 2011, link: http://epa.niif.hu/03900/03948/00016/pdf/EPA03948_agria_2011_04_030-059.pdf

¹²⁵ Csordás 2019

¹²⁶ Csordás 2019

szerzője, elmulasztja kiemelni a kárpátaljai magyar irodalom kiemelkedő alkotóit, akiknek művei méltók az összmagyar irodalmi kánonba való bevonásra.¹²⁷

Berniczky Éva Ez az én Kárpátaljám című interjúban a következőképpen válaszolt arra a kérdésre, hogy: „megbújik benned egy költő, vagy a Bodor Ádám-i »fedőnyelvvel« van dolgunk?” – „Nem szeretném tudni, mi vagy ki bújik meg bennem, mert abban a pillanatban, amint rájönnek, amint megfejtetem, már el is múlna a varázs. Az azonban tagadhatatlan, hogy egy az egyben nem érdekel, amiről írok éppen, ami egy prózáinál nem kimondottan erény. Általában azon dolgozom, hogy a munkába vett anyagom más legyen, mint amilyenek nyers, hozzáférhető valójában látszik. Érzékelhetőbb, pontosabb, kifejezőbb. Fel kell keltenem saját kíváncsiságomat, rájövök, mitől nem hétköznapi és érdektelen a megközelített esemény vagy figura, mitől több annál, aminek első ránézésre tűnik. Az átlényegítésük, maga az átkomponálás folyamata hatalmas örömet szerez.”¹²⁸

---

¹²⁷ Csordás 2019

¹²⁸ Nagy 2010, link: <https://litera.hu/magazin/interju/berniczky-eva-ez-az-en-karpataljam.html>

III. AZ IDEGENSÉGGYAKUTATÁS LEGFONTOSABB SZEMLÉLETI ALAPELVEI

„Idegenséggel számolnia kell annak,
aki élete derekán elköltözik a szülőföldről,
még akkor is, ha anyanyelvi környezetbe kerül.”

(Bodor Ádám)

3.1. Az idegenségtudomány megközelítése

Az irodalomtudomány a huszadik században átalakult kultúratudománnyá, új megközelítéseket és kérdéseket hozva magával. A xenológia, vagyis a kultúratudományi idegenségtudomány, különösen fontos szerepet játszott ebben a változásban. Ez az új tudományág új szemléletmódot kínált az irodalmi művek elemzéséhez, ami nagyban gazdagította a szoros olvasás módszerét.¹²⁹

S. Varga Pál *Az újraszótt háló. Kulturális mintázatok szerepe a felvilágosodás utáni magyar irodalomban* című könyvében, Clifford Geertz antropológus gondolataival kezdi a könyvét, miszerint: „*Az ember jelentések maga szötte hálójában függő állat*” S. Varga Pál *Idegenségtudomány* című tanulmányértékű recenziójából fontos dolgokat tudhatunk meg az idegenségtudományról. Az idegenség fogalma már az ókori görög filozófiában is megjelent, és azóta is, számos gondolkodó foglalkozott vele. Arisztotelész, Montesquieu, Hegel, Heidegger és mások mind kiemelték az idegenség fontosságát a társadalmi és politikai gondolkodásban. Azonban a xenológia, mint önálló tudományág, csak napjainkban kezd kialakulni. A tudománytörténeti szempontból érdekes jelenségek megértéséhez elengedhetetlen, hogy megvizsgáljuk azokat az elméleti és módszertani alapelveket, amelyekre a xenológia épül. Ezek az alapelvek határozzák meg a kutatási kérdések megfogalmazását, az adatgyűjtési és elemzési módszereket, valamint a következtetések levonását.¹³⁰

S. Varga állítása szerint a folyamatos világteremtésben az irodalomnak kiemelkedő szerepe van. A költők és írók szövegeik révén képesek alkalmazkodni a változó körülményekhez, és ezáltal újra és újra értelmet adnak a világnak. Ezzel összhangban S. Varga kutatóként az irodalomtörténetet a kultúratudomány szerves részének tekinti, és

---

¹²⁹ Csordás 2021

¹³⁰ S. Varga 2014

tanulmányaiba beépíti saját – elsősorban filozófiai – nézőpontját. A *Szöveg és kontextus* rész tizenhárom tanulmányt tartalmaz, amelyeket a kapott kritikák alapján javítottak és új tudományos eredményekkel egészítettek ki. A *Közjáték* a xenológiára összpontosít, mint önálló tudományágra, Alois Wierlacher 1993-as tanulmánykötete kapcsán.¹³¹ Továbbá tanulmányában a német idegenségtudományt vizsgálja, kiemelve azokat a feszültségeket, amiket mások feloldhatatlannak vélnek. Kritikusan elemzi a tudományág körvonalait, előfeltevés rendszerét és problémáit.¹³²

Faragó Kornélia *Kultúrák és narratívák. Az idegenség alakzatai* című tanulmányában kiemeli az idegenség fogalmának lényeges aspektusait, rávilágítva a kisebbségi lét komplexitásaira. A tanulmány szerint a kisebbségi ember állandó ideiglenesség-érzetét a folytonosan változó jelentések instabilitása határozza meg. Ez a végeláthatatlan, állandóan alakuló dinamika, mely hirtelen és drasztikus fordulatokat is hozhat, egyszer izgalmas, máskor szorongató, sőt fájdalmas is lehet. Az irodalomtörténész *Az út-jellegű értésformák* című tanulmányában Foucault filozófiájának egy kevésbé ismert aspektusára fókuszál: a kitérés gesztusára. A szerző Foucault idegen fogalmának elemzése során a kerülőút metaforáját alkalmazza, hogy bemutassa, hogyan lehet a kitérés konstruktív stratégiává válni a megértésben és a tudás megszerzésében. Faragó a *Kultúrák és narratívák. Az idegenség alakzatai* című művében az otthon fogalmával fonja össze az idegenség megtapasztalásának különböző formáit. A bevezetőben kiemeli, hogy az otthonhoz való viszonyulás kulcsfontosságú az idegenség érzésének megértésében. A otthontalanság és a kívüliség fogalmai szorosan összefonódnak az idegen tapasztalatával. Számos szinonimát lehet felsorolni, amelyek árnyalatokban gazdagítják a megértést.¹³³

Faragó Kornélia *Az idegenség alakzatai* című műve újszerű és átfogó megközelítést kínál az idegenség témájához. A szubjektum ábrázolása, az idegenség motívumának központi szerepe és a széleskörű kontextus mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a mű kiemelkedő helyet foglaljon el az idegen irodalmában. Faragó Kornélia munkásságában az idegenség nem csupán egy elszigetelt fogalom, hanem a lét alapvető tapasztalatának szerves része. Elemzéseiben az idegenség nem statikus állapot, hanem dinamikus folyamat, amely a helyhez (locus) való viszonyulásból fakad. Az idegenség érzése a kötődés

---

¹³¹ S. Varga 2014

¹³² Csordás 2021

¹³³ Faragó 2005

hiányából ered, legyen szó fizikai térbeli eltávolodásról, kulturális különbségekről, vagy a belső én és a külső valóság közötti disszonanciáról.¹³⁴

Magyar filozófusok a *Korunk* folyóirat 2015. szeptemberi számában azzal a kérdéssel foglalkoztak: ki az idegen. Ennek következtében Heller Ágnes írásában az idegenekkel szembeni előítéleteket boncolgatja, melyeket a menekültválság és a kapcsolódó politikai diskurzus felerősít. Gyáni Gábor viszont *Az idegen – a modernitás szimptomája* című tanulmányában a következőképpen magyaráz: „Az elidegenedés filozófiai terminusa rosszallást, legalábbis mély aggodalmat fejez ki az így leírt jelenséggel szemben, melyet leküzdendő anomáliaként határoz meg.”¹³⁵

Vajda Mihály esszéjében az „idegenség” fogalmát boncolgatja, reflektálva az emberek hajlamára, hogy idegenként kezeljék azokat, akik eltérnek tőlük. Az esszé kiemeli az idegenkedés negatív következményeit, mint a kiközösítés, gyűlölet, és a megítélés. Az esszé kulcsfontosságú kérdése: *Ki az idegen?* Vajda nem ad egyértelmű definíciót, de rámutat, hogy az idegenség szubjektív fogalom, és az emberek gyakran önkényesen határozzák meg, hogy ki tartozik hozzájuk, és ki nem. Ez a megkülönböztetés gyakran a kulturális különbségeken, a nyelvi akadályokon, a szokások eltérésein, a külső megjelenésen, vagy akár a politikai és vallási hovatartozáson alapul.¹³⁶

3.2. Az idegenségtudomány kérdésköréről és vezérfogalmairól

Az idegenségkutatás egy interdiszciplináris tudományág, amely az idegenség fogalmával, annak kialakulásával és hatásaival foglalkozik.

Az idegenség fogalma régóta foglalkoztatja a filozófusokat, mint identitásképző tényezőt. A 20. században ez a téma még aktuálisabbá vált. Az idegenség gondolata már az ókori görög városokban is felmerült, és a történelem során számos gondolkodó kiemelt figyelmet fordított rá. Arisztotelész óta, Montesquieu-n, Hegelen és Heideggeren át egészen napjainkig, az idegenség fogalma fontos szerepet játszott a filozófiai és társadalmi diskurzusban. A xenológia (idegenségtudomány), mint tudományterület, a különböző tudományágak összefonódásából jön létre, és önálló tudományággá válik.¹³⁷

Bár a xenológia és a hermeneutika között szoros filozófiai kapcsolat figyelhető meg, nem szabad leegyszerűsíteni a kettő közötti viszonyt. A hermeneutika, Gadamer

---

¹³⁴ Faragó 2005

¹³⁵ Gyáni 2015: 50

¹³⁶ Vajda 2015

¹³⁷ S. Varga 2014

nyomán, valóban a „saját” és az „idegen” közötti párbeszédet hangsúlyozza, ami szorosan illeszkedik a xenológia céljaihoz. Azonban a xenológusok körében nem egységes a vélemény a gadameri alapvetés kielégítő voltát illetően.¹³⁸

Alois Wierlacher, a „művelődéstudományi idegenségkutatás” kiemelkedő alakja, korábbi írásaiban határozottan elutasítja azt a hermeneutikai megközelítést, amely a saját és az idegen kettősségét egységbe akarja olvasztani. Gadamer értelmezése nem az intoleranciáról és a másság elvetéséről szól, hanem a megértés korlátairól, a párbeszéd fontosságáról, a horizontfúzióról és a nyelvi korlátokról. A hermeneutika célja nem az idegenség felszámolása, hanem a hidak építése a különböző kultúrák és gondolkodásmódok között.¹³⁹

Dietrich Krusche, az interkulturális kutatások kiemelkedő alakja, egy korábbi tanulmányában, azt vallja, hogy az idegenség megismerésének nem az elsajátításnak kell lennie a végső célnak. Az elsajátítás, a maga módján, megszüntetné az idegenség ellenállását, holott ezt éppen meg kellene őrizni.¹⁴⁰

Ezt a látszólagos ellentétet a gadameri hermeneutikával talán egy (nem feltétlenül tudatos) félreértés is táplálja, ami nem feltétlenül bizonyul termékenynek. A félreértés gyökere a két tudományág eltérő céljaiban rejlik. A hermeneutika a szövegek és jelentések értelmezésére összpontosít, míg a xenológia az idegen kultúrák megértésére törekszik. Gadamer Hans-Georg filozófus a hermeneutika néven ismert filozófiai áramlat egyik kiemelkedő alakja. Műveiben a másság, az idegenség és a „Te” fogalmával is foglalkozott, de nem a hétköznapi értelemben. Gadamer, Hegel nyomdokain haladva, úgy gondolja, hogy az emberi megértés nem pusztán információ befogadásából áll, hanem egy aktív folyamat, amely során a megismert dolgot a saját tudásunkba, tapasztalatainkba és értékeinkbe illesztjük be.¹⁴¹

Gadamer a következőképpen fogalmaz az irodalom és az idegenség összefüggéséről az *Igazság és módszer* című művében: „Az irodalom létmódjában van valami egyedülálló és semmihez sem hasonlítható. A megértésbe való átültetést specifikus feladat elé állítja. Semmi sincs olyan idegen és ugyanakkor semmi sem követeli annyira a megértést, mint az írás. Még az idegen ajkú emberekkel való találkozás sem hasonlítható ehhez az idegenséghez és megütközéshez, mert a mimika és a hanglejtés nyelvében mindig van valami közvetlenül érthető. (...) Megfejtése és megértése során csoda történik: valami

---

¹³⁸ S. Varga 2014

¹³⁹ S. Varga 2014

¹⁴⁰ S. Varga 2014

¹⁴¹ Hans-Georg 2003

*idegen és élettelen teljesen jelenlegivé és ismertté változik át. (...) Az elmúlt élet fennmaradt emlékeit, az épületek, szerszámok maradványait, a sírok tartalmát szétmállasztották az idő viharai, melyek átsöpörtek rajtuk – viszont az írásos hagyomány, ha egyszer megfejtettük és elolvastuk olyannyira tiszta szellem, hogy mint egy jelenvalóként szól hozzánk. Ezért az olvasás képessége, az írás megértése olyan, mint valami titokzatos művészet, sőt mint valami varázslat, mely old és öt bennünket. Úgy látszik, hogy megszűnt benne a tér és idő. Aki olvasni tudja az írásos hagyományt, az a múlt tiszta jelenlétét tanúsítja és idézi elő.*¹⁴²

Gadamer filozófiájában kétféle idegenség fogalma különül el: az egyik szöveg idegensége, ami az irodalmi művek, a megértendő írások idegenségére utal. A másik a kulturális idegenség, ahol az idegenség más kultúrákkal és társadalmakkal kapcsolatos. Akkor tapasztaljuk meg, amikor idegen nyelvű emberekkel találkozunk, más szokásokkal és hagyományokkal ismerkedünk meg, vagy különböző stílusú épületeket és műtárgyakat látunk.

Az idegenségtudomány nem csupán a kétosztatóság fogalmát problematizálja, de aggályokat vet fel a harci metaforák alkalmazásával is, különösen az idegenség „legyőzésével” kapcsolatban. Gadamer alapján: „*A szöveg csak azért juttathat bennünket hermeneutikai tapasztalathoz, mert a megértő és a szöveg között nem áll fenn magától értetődő megegyezés. A szövegnek csak azért lehet mondandója a megérteni akaró számára, mert idegenségét le kell győzni és el kell sajátítani. Tehát a szöveg csak azért kerül értelmezésre, mert ezt ő maga követeli, s csak úgy kerül értelmezésre, ahogy követeli. Az értelmezés látszólag thetikus kezdete valójában válasz, s mint minden választ, az értelmezés értelmeit is a feltett kérdés határozza meg.*”¹⁴³

A „legyőzés” és az „elsajátítás” fogalmainak ebben a kontextusban történő használata vitatott. Egyes elemzők úgy vélik, hogy ezek a fogalmak nem tükrözik Gadamer hermeneutikájának árnyalatait, és félreérthetők az asszimilációra vagy kulturális imperializmusra való törekvésnéppen, ahogyan azt Wierlach és más teoretikusok tették a kultúratudományi idegenségtudomány alapfogalmainak meghatározásakor.¹⁴⁴

„A maga elidegeníthetetlen kérdésösszefüggésében ugyanis éppen a másik igazság, az idegen tapasztalat érvényesülésének hogyanjára irányult. S minthogy abszolút idegen dolgot lehetetlen megérteni, az »elsajátítás« és az »idegenség legyőzésének« metaforája

---

¹⁴² Hans-Georg 2003: 195

¹⁴³ Hans-Georg 2003: 521

¹⁴⁴ Csordás 2021

elsősorban annak a hozzáférhetőségi viszonynak a fenomenológiáját próbálja leírni, amely az elválasztottal való összekapcsoltságon keresztül juttatja érvényre a nem-én, a másik - elszigetelt másletében megtapasztalhatatlan - igényét. Azt hangsúlyozva, hogy minden idegen fenomén olyan szituációba szól bele, amelyet előzetes tudás, saját előfeltevések határoznak meg s ennyiben már mindig is saját elváráshorizonttal van fölszerelve” – magyarázza Kulcsár Szabó Ernő.¹⁴⁵

S. Varga Pál alaposan elemzi a német irányultságú idegenségtudományt, és rámutat azokra a feszültségekre, amelyeket mások megoldhatatlannak tartanak. Tanulmányában áttekinti az idegenségtudomány alapjait, előfeltevéseit és kihívásait. Az irodalomtudós rámutat arra, hogy a xenológia képviselői hajlamosak félreérteni Gadamer hermeneutikájának a horizont-összeolvadás fogalmát, ami akadályozhatja a további kutatást. A megértés nem egyoldalú hierarchia, ahol az egyik fél uralkodik a másik felett. Nem asszimilációról vagy gyarmatosításról van szó, ahol az egyik kultúra elnyeli a másikat. A megértés szimmetrikus, kölcsönös folyamat, ahol mindkét fél egyenrangú aktív szerepet tölt be. A „megértő én” és a „megértendő te” nem fix pozíciók, hanem dinamikus cserélődnek, ahogyan a megértés mélyül és fejlődik. A gadameri elmélet: *„tehát nem az idegennek tárgyi megszüntetésére, fölszámolására törekszik, hanem az idegenszerűségnek (a meg-nem-értésnek) a megszüntetésére, arra, hogy ami eddig elutasítást váltott ki, az a megértés dialógusában elfogadottá, belátottá váljék.”*¹⁴⁶

Az idegenség tapasztalata nem mindig könnyű, de rendkívül gazdagító is lehet. Ha elfogadjuk a változást, és nyitottá válunk az idegenre, akkor mélyebb megértést nyerhetünk magunkról és a világról. A modernitás esztétikája az idegenséggel való találkozás élményét előtérbe helyezte, mivel ez a tapasztalat rávilágított a modern ember elkerülhetetlen elidegenedésére. Ez a felismerés a romantika eszméiből táplálkozott, de a modernség kontextusában mélyebb és átfogóbb értelmet nyert. Kulcsár Szabó Ernő így fogalmazott: *„az idegenség megtapasztalása nem egyszerűen kérdésessé teszi vagy fenyegeti az ismerősen sajátot, azaz, nemcsak a másokban mutatja ki az ismeretlen fenyegető idegenségét, hanem - kétirányúvá téve a másság tapasztalatának xenológiai szerkezetét - a tapasztalatot végrehajtó, biztonságosan identikusnak vélt sajátot is ismeretlenként, önmaga fenyegető és hozzáférhetetlen idegenségeként jelenítheti meg.”*¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Kulcsár Szabó 2003: 40

¹⁴⁶ S. Varga 2014: 205-206

¹⁴⁷ Kulcsár Szabó 2003: 44

Az idegenség érzését meghatározó másik kulcsfontosságú elem a hozzáférhetetlenség. Takács Miklós a hozzáférhetetlenség tapasztalatáról egy retorikai formát von be, méghozzá a khiazmus szerkezetét. *„A khiazmus tehát nem egy egyszerű megfordítást, teljes és könnyű hozzáférést jelent a másikhoz. A khiasztikus szerkezet sokkal inkább azt jelenti, hogy a saját s az idegen keresztezi egymást, ott van eleve egyik a másikban, nincsen független önmagában álló saját, viszont ennek a sajátnak az idegen a találkozásukban ellenáll annak, hogy megragadják és megértsék, magában a megértésben is egyszerre vagyunk összekapcsolva és elválasztva a megértendőtől.”*¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Takács 2009: 318-319

IV. AZ IDEGENSÉG TAPASZTALATA BERNICZKY ÉVA ELBESZÉLÉSEIBEN

4.1. Berniczky Éva: A tojásárus hosszúnapja

Balla D. Károly és Berniczky Éva közös weboldalán már régóta lehetett sejteni, hogy Berniczky Éva hamarosan jelentős alkotással rukkol elő. Azonban senki sem gondolta volna, hogy a megjelenő kötetek ennyire egyedülálló stílusról és lenyűgöző írói technikáról fognak tanúskodni.¹⁴⁹

Az *Együtt* folyóirat 2019/2-es számában, Ortutay Péter a publicisztikáját a következőképpen kezdi: „*Él a kárpátaljai Ungváron, helyesebben az ukrainai kárpátontúli területi Uzshorodon(hiába, no, ez az igazi hivatalos neve, nehogy már a szomszédos ukrán nép nemzeti érzékenységében sértve legyen), szóval él az ungvári Uzshorodon vagy az uzshorodi Ungváron egy írónő, kinek neve Berniczky Éva.*”¹⁵⁰

Az írónőnek az első önálló novelláskötete 2004-ben jelent meg a Magvető Kiadó gondozásában *A tojásárus hosszúnapja* címmel. Berniczky Éva neve nem ismeretlen az irodalmi körökben. Művei rendszeresen megjelennek rangos magyarországi lapokban és folyóiratokban, mint az *Élet és Irodalom* vagy a *Holmi*. Ezen felül irodalmi pályázatokon is díjakat nyert, amik tovább erősítik elismertségét a szakmában. Fontos megjegyezni, hogy a kötet nem csak az olvasók körében aratott sikert, de a szakmabeliek is elismeréssel fogadták. Számos ismert irodalmár méltatta a művet rangos folyóiratokban. A méltatások sora között találhatjuk Dérczy Péter, Nagy András, Esze Dóra, Schiller Erzsébet, Papp Ágnes Klára és még sokan mások elismerő szavait. A kritikusok egyöntetűen dicsérik a novellákat, kiemelve azok erejét és irodalmi értékét. Többen is megjegyzik, hogy az abszurd, a groteszk, a szürreál és más izmusok jegyei erőteljesen átszövik a művet. A kritikusok szerint, Berniczky Éva nem sablonos szerző a kortárs irodalomban. Sajnos úgy tűnik, hogy a novelláiban rejlő mélységeket, összefüggéseket és finomságokat sokan félreértik, sőt, figyelmen kívül hagyják. Bár a szerző aprólékosan bemutatja a kárpátaljai, ungvári régió sokszínű lakóit - magyarokat, oroszokat, ukránokat, ruszinokat -, nem merül el a részletekben. Nem ítélik meg, csupán ösztönösen ábrázolja a közös életet, amelyet ezek az emberek kénytelenek élni. Művei tele vannak izgalmas fordulatokkal, szimbólumokkal, mégis a lényegen maradnak: az emberi sorsok összefonódásán. A tiszta tükörben

¹⁴⁹ Temető 2009, link: <http://www.forrasfolyoirat.hu/upload/articles/717/temeto.pdf>

¹⁵⁰ Ortutay 2019: 55

tükröződő Kárpátalja kegyetlen valósága tárul elénk a novellákban. Ha a domináns irányzatot keressük novelláiban, akkor a realista tűnik a legmegfelelőbb jelzőnek.¹⁵¹

A történetek szereplőinek sorsa, mely gyakran keserű, kilátástalan, hol együttérzést kelt, hol pedig fejszóválást provokál, rávilágít arra, hogy az idegen politikai rendszer és embertelen társadalmi gyakorlata hogyan nyomorította meg az emberek életét, függetlenül attól, hogy jók vagy rosszak, elesettek vagy szerencsések voltak-e. Ez a politikai rendszer az orosz (szovjet) szocializmus volt. A szocializmus pusztító hatása, nem csupán a fizikai környezetre korlátozódott, de a gondolkodásmódot és a mentalitást is megmértelyezte. Ennek a pusztulásnak a szomorú következményeivel mindannyian szembesültünk a posztszocialista korszakban. Berniczky Éva műveiben nem törekszik átfogó elemzésre, de kiemel néhányat ezek közül a problémák közül, és élénk képekkel, hasonlatokkal, allegóriákkal és szimbólumokkal (groteszk, szürreális elemek stb.) ábrázolja őket. Nem volt egyedül abban a törekvésében, hogy feltárja az igazságot. Már a 60-as évek közepén Kovács Vilmos a *Holnap is élünk* című regényével kísérletet tett, hogy feltárja az igazságot. Azonban ezek a próbálkozások, csupán a felszínt karcolgatták, nem tárták fel az igazság teljes mértékét, ezért kapott is pártos kritikát keményen.¹⁵²

Berniczky Éva novelláskötete nem csupán magával ragadó olvasmány, de irodalmi kincs is, mely mélyebb elismerést érdemel. A szavak mesteri játéka, a szöveg csavarjai és szövése lenyűgözi az olvasót, anélkül, hogy túlzottá válnának, vagy eltérítenék a lényegtől. Mondanivalója gazdag, színes, egyedülálló, tele meglepetésekkel. A valósághoz mindig ad egy kis abszurditást.

A Magvető Könyvkiadó a következő mondatokkal ismerteti a könyvet: *„Az ember szinte belezuhan a hömpölygő írásba. Tesz még néhány kétségbeesett kísérletet, hogy megkapaszkodjon a parton, mivel az ismeretlen, a szürke számtalan árnyalatában megjelenő, furcsa világ inkább taszító, mint csábító, de magával ragadja az áradó, szövevényes szöveg, tekergő mondataival: „Valaha ugyanitt egy bánatos múlt századi mosónő tűnt el a teknőjéből gomolygó gőzben ugyanúgy, ahogyan most leheletének jégvirágai között Angéla.”*¹⁵³

Berniczky Éva *A tojásárus hosszúnappja* című novellájának címe nem kapcsolódik közvetlenül a húsvét vallási vonatkozásaihoz. Azonban hangulatában kétségtelenül visszhangzik a húsvéti ünnepvárás feszültsége, a kihívások sokasága, és a belső küzdelmek

---

¹⁵¹ Ortutay 2019

¹⁵² Ortutay 2019

¹⁵³ Berniczky 2004

súlya. Ez a hangulat jellemzi a kötet egészét is. Berniczky novellái nem bővelkednek felszínes cselekményekben. Szereplői visszafogottak, kerülnek a nyílt kommunikációt, és érzelmeiket sem tárják könnyen mások elé. Ez a zárkózottság feszültséget teremt, és fokozza az olvasó kíváncsiságát a szereplők belső világára.¹⁵⁴

A novellák magja egy egyszerű, ismerős, szinte hétköznapi történet. A szeretet, a gyengédség, az intimitás és a szó szerinti, de átvitt értelemben vett meleg is vágyott vágyaik, miközben dacosan ragaszkodnak a megszokott kerékvágáshoz, még akkor is, ha ez a fájdalom és a szorongás súlyát hordozza. A lélek gyötrelme, mint a gyomor görcsölése, a lélek keserősége pedig, mint az olcsó pálinka íze, égeti torkukat. Berniczky műveiben a kísérletek a változásra, kudarcra ítétek. Akik megpróbálkoznak vele, megalázó vereséget szenvednek, és elszigetelődnek a reménytelenségben. Ez a világ mozdulatlan és kopár, mint egy elfeledett tartomány, amit elkerül az idő. A fizika törvényei sem érvényesülnek itt, mintha maga a valóság is lemondana róla. A szereplők képtelenek kiszabadulni ebből a börtönből. A pályaudvarok üresen állnak, a buszok mozdulatlanok a mezőben, a liftek szeszélyesen működnek, a határátkelők pedig Kafkát idézően abszurdak. Ez a reménytelenség légköre elnyeli a szereplőket, akik képtelenek kitörni belőle.¹⁵⁵

A leírt elbeszélések, bár komor hangnemet és melankolikus hangulatot árasztanak, egyben gyönyörűek is, filigrán munkával kidolgozottak, finom csiszolásúak és áthatja őket az együttérzés. Metaforák hálózata borítja őket, amely a kötet elején sűrűbb, majd a mű középső részétől fokozatosan észrevétlenebbé válik, miközben a személyes hangvétel és a szociografikus ábrázolás egyre erőteljesebbé válik.¹⁵⁶

Az író eleinte bonyolult, nehezen megfogalmazható emberi viszonyokat fest képekké. Ezek a képek bepillantást engednek a szereplők múltjába és motivációiba. Ezzel a barokkos, lírai és erősen vizuális stílussal az író megfogja az olvasót. A kötetben haladva a novellák stílusa változik. A következő művek puritánabbnak tűnnek, és inkább a történetmesélésre és az epikus jellegre helyezik a hangsúlyt. Kevesebb a leírás, és több a cselekmény.¹⁵⁷

A könyvben tizenöt nagyjából egyforma novella olvasható. Ezek a novellák egy-egy hétköznapi életet, illetve emberi kapcsolatokat mutatnak be. A történetek főszereplői, akik gyakran átlagemberek, olyan nyomasztó, elnyomó helyzetekbe csöppennek, ahol az

---

¹⁵⁴ Esze 2004

¹⁵⁵ Somogyi 2006, link: <https://sites.google.com/view/berniczky-eva/k%C3%B6nyvek/atoj%C3%A1s%C3%A1rus-hossz%C3%BAnapja/somogyi-zolt%C3%A1n-berniczky-%C3%A9va-atoj%C3%A1s%C3%A1rus-hossz%C3%BAnapja?authuser=0>

¹⁵⁶ Somogyi 2006

¹⁵⁷ Somogyi 2006

abszurditás uralkodik, és a játszmák árnyéka vetül a cselekményre. Ezek az élethelyzetek a Bodor Ádám-i világban mozognak. A szerző kárpátaljai otthonát tükröző motívumok mellett a történet tágabb kontextusba is illeszkedik, poszt-szovjet Kelet-Európa általános hangulatát idézve fel, a táj leírásától a szereplők sorsáig. Ezen kívül a régió társadalmi-politikai feszültségeit és a vidéki élet nehézségeit is megmutatja.¹⁵⁸

A novellák nem csupán a valóságot tükrözik vissza, de gyakran merítenek az álmok világából is, hogy gazdagabbá és árnyaltabbá tegyék a történeteket. Az álmok beépítése nemcsak a cselekményt mozgatja előre, de a szereplők belső világát is feltárja, rejtett vágyakat, félelmeket és konfliktusokat vetítve a felszínre. Az álmok leírására használt lírai nyelv, a sokszor hosszan hömpölygő mondatok, a metaforák és a szimbólumok alkalmazása mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az olvasó belemerüljön az álom atmoszférájába, és átélje a szereplők lelkiállapotát. Ez a fajta asszociatív elbeszélésmód megtöri a lineáris történetmesélés monotonitását, és élénkké, magával ragadóvá teszi a novellát.¹⁵⁹

Berniczky Éva írásait az eleven, friss nyelvhasználat jellemzi. Ez tükröződik a kárpátaljai magyarság tájszavainak és orosz eredetű szavainak beépítésében. Ez a nyelvi kavalkád nem csupán színesebbé teszi a szövegeket, de hitelesen ábrázolja is a kárpátaljai magyarok identitását és nyelvi valóságát. A könyv végén elhelyezett szótár nem csupán a kulturális és nyelvi akadályok lebontását célozza, hanem egyúttal rámutat e különbségekre is. Ez a tudatosság az olvasás során kiemelt szerepet játszhat, gazdagítva az olvasói élményt.

Berniczky írói világát a tudatosság és a kiegyensúlyozottság jellemzi. Tisztában van írói eszköztárának határaival, és nem erőlteti a számára idegen stílust vagy témákat. Ehelyett arra összpontosít, hogy azt adja ki a kezéből, amit a legjobban tud: átgondolt, kiszámíthatóan jó minőségű írást.¹⁶⁰

Legeza Ilona *A tojásárus hosszúnappja* című novellagyűjteményről írt könyvismertetője lenyűgözően ragadja meg Berniczky Éva írói stílusának lényegét: *„Egyszerre ismerős és ismeretlen, egyszerre természetes és bizarr világ elevenedik meg ezekben a novellákban. Ismerős, mert szomorú kisembereké az ábrázolt lét, de mégis sejtelmes-homályos, mert belső, lélekmélyi rezdüléseiket jelzi az író. Jelzi: hiszen nem hagyományos értelemben, aprólékosan mutatja be hősei gondolkodását vagy érzelmi*

---

¹⁵⁸ Bedecs 2004

¹⁵⁹ Bedecs 2004

¹⁶⁰ Bedecs 2004

életét, inkább reakcióikat, gesztusaikat vetíti ki pillanatfelvételek sorozatának formájában. Novelláiban együtt él az álomszerű és a dokumentált, a reális és irreális. Valódi cselekménye nincs ezeknek a kisprózáknak; hol szimbolikus, hol szürreális képein és metaforáin sejlik át a cselekmény.”¹⁶¹

Az egyik elbeszélés címe *A bábozódás kora*, ahol a szereplők gyakran befelé fordulnak, ami elszigeteltségükhöz és otthontalanságukhoz vezet. Ez a magányosság depresszióba és szeretetvágyba torkollik. A szereplők befelé forduló jelleme tükröződik a történetek csendességében és a kevés párbeszédben. Gyakran elmerülnek a gondolataikban és érzéseikben, a külvilággal alig tartanak kapcsolatot. Ez az elszigeteltség fokozza az idegenség érzését, és azt az érzetet kelti, hogy nem illeszkednek be a társadalomba. A magányosság mellett a szereplőkben erős szeretetvágy is megfigyelhető. Vágynak a kapcsolódásra, az intimitásra, de képtelenek mélyebb kapcsolatokat kialakítani. Ez a vágyakozás gyakran frusztrációhoz és reménytelenséghez vezet.¹⁶²

A kötet a *Földet az égtől* című novellával kezdődik, melynek első mondata: „Fundánicsot nem nyomasztották a reggelek.” Fundánics, a vasgyárból (a vasgyárat felszámolták) a hullaházba kényszerűen áthelyezett férfi, valószínűleg egész életét nyomasztónak és fájdalmasnak élte meg. Öntudatlanul menekült önmaga elől, és csak a tömény szesz nyújtott neki ideiglenes enyhülést, segítve azonosulni önmagával „érezte, mennyire idegen, akivel azonosul.”¹⁶³

Fundánics a hullaházban való munkája közben folyamatosan fogyaszt alkoholt, mert bármennyire ocsmány is az a: „dregány”, „inni muszáj” –, „belépett a jéghideg helyiségbe, belevetette magát az elmúlásba.”¹⁶⁴

Berniczky Éva *A tojásárus hosszúnappja* című novelláskötetében az idegenség számos formájával is találkozhatunk az olvasás során. Íme néhány példa:

A helyszín idegensége: A novelláskötet Kárpátalján játszódik, ez a táj idegennek tűnhet a magyar olvasók számára, a maga furcsa szokásaival, nyelvjárásával és hiedelmeivel. Ezt az idegenséget fokozza a novelláskötet szürreális hangulata, amely elmosódik a valóság és a képzelet határai között.

A szereplők idegensége, idegen nevek: A novelláskötet szereplői különcök, gyakran nehezen érthetőek és kiszámíthatatlanok. Ez az idegenség tükrözi a Kárpátalján élő emberek elszigeteltségét és a külvilágtól való elidegenedését. A szereplők egymással

¹⁶¹ Legeza, link: <https://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li0182>

¹⁶² Legeza, link: <https://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li0182>

¹⁶³ Berniczky 2004: 13

¹⁶⁴ Berniczky 2004: 7

való kapcsolatai is furcsák és bonyolultak, tele feszültséggel és ellentmondással. A regényben szereplő legtöbb név magyar, de az idegen nevek is hozzájárulnak a történet sokszínűségéhez és realitásához. Ezek a nevek általában orosz és ukrán vezetéknév és keresztnév: Ljubocska, Pricsinyi, Talánszása, Eduárd Vengerszkij, Hruscsov stb.

A cselekmény idegensége: A novelláskötet cselekménye nem lineáris, tele van váratlan fordulatokkal és logikátlan eseményekkel. Ez az idegenség tükrözi az élet kiszámíthatatlanságát és a kaotikus jellegét. Az olvasónak folyamatosan alkalmazkodnia kell a változó körülményekhez, és nem tudhatja biztosan, hogy mi fog történni a következő pillanatban.

A nyelv idegensége: Berniczky Éva egyéni nyelvet használ, amely tele van metaforákkal, hasonlatokkal és szimbólumokkal. Ez a nyelv idegennek tűnhet a hagyományos irodalmi nyelvezethez szokott olvasók számára. Azonban ez a nyelv is hozzájárul a novelláskötet szürreális hangulatához és idegenségéhez. Például találkozunk egy nászutas történettel a Szt. Arkagyija part című elbeszélésben ahol megjelenik az idegen: „*Eduárd Vengerszkij, mutatkozott be. Az egész kínosan protokollszerűen zajlott, a nyaralók oda nem illő nevetséges vetített háttérnek tűntek. (...) Eduárd Vengerszkij a feleségét maga mögé fektette, mint más ember az aktatáskáját, az aktatáskáját pedig úgy szoritotta, ölelgette, mint nászutas a feleségét a tengerparton. Van táskája, komoly tudós, imejet portfeli.*”¹⁶⁵

A *Medúzaszüret* részben érdekes, az olvasó számára idegen szavakkal találkozhatunk: „*.... a tea jó volt, nagyon jó, amíg fel nem szállt arra a menetrendszerű kukuruznyikra, amelynek gyomrában valamennyi utas saját kis apró szárnyakon repkedett egészen addig, míg földet nem értek. (...) kislánykák, kislánykácskák, vozdusnaja vanna, gyerünk, gyerünk.*”¹⁶⁶

A fikatív tér mind Berniczky Éva, mind Bodor Ádám műveiben fontos szerepet játszik a cselekmény alakulásában és a szereplők belső világának feltárásában. Bodor Ádám következően nyilatkozott a *Sinistra körzet* teréről: „a fikciónak van egy képzeleten inneni térsége is, földrajzi hasonmása, amely helyszín gyanánt végső soron beazonosítható.”¹⁶⁷

A szöveg megértéséhez elengedhetetlen a térbeli kontextus árnyalt ismerete. A régióban élő népek nyelvi és kulturális sokszínűsége egyedülálló. A Szovjetunió történelmi

---

¹⁶⁵ Berniczky 2004: 55

¹⁶⁶ Berniczky 2004: 67-70

¹⁶⁷ Bodor 2001, link: https://epa.oszk.hu/00000/00012/00027/bodor_int.htm

keretei jobban tükrözik a szövegekben megjelenő valóságot. A térbeli sokszínűség hangsúlyosabb szerepet játszik, mint a történelmi kontextus, beleértve az álomképeket is. Ezekben a történetekben természetes az, hogy a hősök nyelveket váltanak, mivel ez a közeg kétnyelvű, orosz és magyar. A kétnyelvűség keveréke sokszor egy harmadikká alakul át a mindennapi életben.¹⁶⁸

A *Blasztula* részben a hősnők bezárkóznak a boldogtalanságukba, külvilágtól és az idegen nyelvektől. Az idegen asszony, aki a boldogtalanságukat okozza, olyan névvel rendelkezik, amit Szeréna néni nem tart számon és megtanulni sem szeretné: „*a kiejtéséhez hiányoznak az ismeretlen hangok, inkább az életükön kívülre helyezik, biztonságos távolságra, valahova a marinovált uborka és a kvász közé...*”¹⁶⁹

A novellák szereplői gyakran küzdenek az önazonosságukkal, ami arra készíti őket, hogy felvegyék mások szerepét, sőt, talán ez az egyetlen módja annak, hogy létezzenek. A szerepjátszás a menekülés egy formája a sorsuk elől, amely szorongatónak és meghatározónak tűnik számukra. Amikor a novellákat olvassuk, az idő múlása nem a percek és órákat követi, hanem az események súlyát hordozza. A pusztulás, a romlás jelei mutatják meg, hogy mennyi idő telt el, míg a cselekmény lassan bontakozik ki, háttérbe szorítva a percek és órák múlását. A tér uralkodik az idő felett, az események helyszínei határozzák meg a történet ritmusát. A novellákban az irónia kiemelt szerepet játszik, sőt, fontos eleme a nyomasztó és depresszív hangulat megteremtésének.¹⁷⁰

4.2. Berniczky Éva: Várkulcsa

Berniczky Éva *Várkulcsa, mesterek, kóklerek, mutatóanyagok, szemfényvesztők* című novellasorozatja a Magvető Kiadó gondozásában jelent meg, 2010-ben. A *Várkulcsa* húsz novellája a 2004-es *(A tojásárus hosszúnappja)* könyvhöz kapcsolódva tematikában, világszemléletben és elbeszélésmódban is egységes egészet alkot. A novellák tér- és időbeli keretei szociografikus és topográfiai szempontból is jól körülhatárolhatóak: ismét Kárpátalja sajátos közege kerül a középpontba.¹⁷¹

Berniczky Éva egy interjúban így fogalmaz: „*Ilyennek látom ezt az ellentmondásos vidéket. Ez az én Kárpátaljam, gyűlöletes és szerethető, taszító és fogva tartó, bonyolult és átlátható, szürke és színpompás, amilyenek bárhol a világon a szülőföldek. A*

¹⁶⁸ Schiller 2005, link: https://epa.oszk.hu/01000/01050/00013/pdf/holmi_18_01_2005_089-098.pdf

¹⁶⁹ Berniczky 2004: 36-37

¹⁷⁰ Schiller 2005, link: https://epa.oszk.hu/01000/01050/00013/pdf/holmi_18_01_2005_089-098.pdf

¹⁷¹ Ménesi 2010, link: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_201004.pdf

valóságban nincs ilyen, ugyanakkor nagyon is létezik. Aki elhiszi nekem a vidék általam leképezett hegy, víz- és emberrajzát, az is biztosan egészen másképpen látja a valóságban létezőt. De ez benne az izgalmas, a megközelítés számtalan módja és lehetősége. Az én kísérletem egy a sok közül.”¹⁷²

Már a kötet alcímében is érzékelhető a bemutatott világ kettőssége, a „mesterek, kóklerek, mutatványosok, szemfényvesztők” egyaránt utal a misztikumra, a varázslatra és a csalásra. A határvidéken játszódó történetekben különböző mentalitások és kultúrák ütköznek, miközben ukránok, ruszinok és magyarok egyaránt szerepet kapnak. Ez a sokszínűség közvetlenül tükröződik a szövegek nyelvi sokszínűségében is, ahol a különböző nyelvi regiszterek szabadon keverednek. A mű szereplői egyedi, ötvözött nyelven kommunikálnak, ami gyakran hibásnak vagy roncsoltnak tűnik. Ez a nyelvi kavalkád tükrözi a határvidéki közeget, ahol a különböző kultúrák és nyelvek összefonódnak.¹⁷³

A címekben megjelenő időtlen illékonyosság pedig arra utal, hogy a Kárpátalján uralkodó problémák nem csupán a jelenre korlátozódnak, hanem mélyebb gyökerekkel bírnak a történelemben: *A tizennégy karátos anya, Fogóholdban, Seconhand eső, Rovarírás, Ikerlependék, Jégármány, Reszket a békacomb, Már csak a versenyegerek* stb. A humor, mint egy értékes gyöngyszem, a sűrű szövegek mélyén rejtőzik. Csak a figyelmes olvasó tudja felfedezni a szavak játékában, a váratlan fordulatokban és a finom utalásokban megbúvó humort. Az orosz eredetű szavak és kifejezések fontos szerepet játszanak a műben, ilyenek például: molocsárnya, bábi, raszkladuska, pányika, zima, szanyitárkák és így tovább, kihatva a tulajdonnevekre: Telega, Golubin, Valja, Berezov, Miravcsik, Miron, Ászja stb.¹⁷⁴

A szereplőknek meg kell küzdeniük a nyelv birtoklásának nehézségeivel, ami akadályozza a kommunikációt. A címadó novella egyik beszédhelyzetében az elbeszélő maga tapasztalja meg a hiányosság frusztráló élményét: „*Már hozzászoktam a beszédéhez, az egymásra csúszott, torlódó szavakból gyakorlottabban hámoztam ki a lényegét. Szinte mindegyiknek hiányzott vagy az eleje, vagy a vége, elvétele a közepükből is kiharapott egy-egy szótagot. Láthatóan megbízott bennem, rám hagyta mondandója kipótolását és behatárolását a szükséges helyeken.*”¹⁷⁵

¹⁷² Nagy 2010, link: <https://litera.hu/magazin/interju/berniczky-eva-ez-az-en-karpataljam.html>

¹⁷³ Ménesi 2010, link: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_201004.pdf

¹⁷⁴ Tarján 2010, link: <https://sites.google.com/view/berniczky-eva/k%C3%B6nyvek/v%C3%A1rkuksa/tarj%C3%A1n-tam%C3%A1s-szerzetek>

¹⁷⁵ Berniczky 2010: 44-45

Ennek a résznek az olvasása közben megtapasztalhatjuk azt, hogy milyen az, amikor a szereplő saját magát érzi idegennek. Néhány szereplő alig vagy egyáltalán nem szólal meg, míg mások olyan kevert nyelvet használnak, hogy lehetetlen megállapítani az anyanyelvüket. A könyvből kiragadott kis részlettel szeretném ezt szemléltetni: „*Korábban egyáltalán nem szólalt meg. (...) Sokáig az sem derülhetett ki róla, milyen nyelven beszél. Azt azonban azonnal elérte megveszekedett szótlanúságával, hogy ne őt, a kívülről házunkba vetődött, hanem éppen fordítva, magamat éreztem megszakott környezetemben idegennek a közelében.*”¹⁷⁶

Várkulcsa című novelláskönyv fülszövegében az áll: „Berniczky Éva az Ung fölött a várhegyről, padlásszobája ablakából” figyel. „*Képletesen bármekkora lehet ez a távolság. Persze csak abban az esetben, ha A távolságot, mint üveg golyót, megkapod..., mint tudjuk. Esetemben a megfigyelőnek azt is látnia illik, ami a háta mögött zajlik, zajlott, ami a vár túloldalán történik, történt. Azt játszottam, hogy körbe írom a várat, vállalva az egyik szemfényvesztő szerepét. Szép fokozatosan haladtam, leírva a lehető legkisebb és legnagyobb köröket. Aki ismeri a környéket, az a novellákat olvasva pontosan beazonosíthatja, hol kelnek életre a figurák, milyen távolságra vannak a padlásszoba ablakától. Szóval számomra ennyi manír, ennyi mesterkedés, ennyi zsonglörködés szükséges földön, vízen, levegőben ahhoz, hogy megérkezzem oda, ahonnan elindultam*” – mondja az író az interjújában.¹⁷⁷

Berniczky Éva novellái egy sajátos, részben szociografikus, de mégis szürreális és abszurd világot tárnak elénk. Ez a világ nem csupán kitalált, de valós elemeket is hordoz, és topográfiaileg is izgalmas a magyarországi olvasó számára. Az író olyan tájat és közeget fest meg, amihez fogható ritkán találhatunk a magyar irodalomban. Ez a sajátos regionalitás nemhogy hátrányára, sőt előnyére válik Berniczky novelláinak.

A kisprózákra jellemző nyelvi gazdagság abban rejlik, hogy a szerző többféle nyelvet is beépít a szövegbe, mégis egységes tónust teremt. Ez a nyelvi kavargás nem zavarja az olvasót, sőt, hozzájárul a történet mélységéhez és árnyaltságához.

A szerző korábbi kötetéhez képest a nyelvi narratíva letisztultabb, kevésbé zsúfolt. Ezáltal a történetek klasszikusabb formában jelennek meg, könnyebben követhetőek. Ugyanakkor a szerző nem adja fel az „elbeszélés nehézségeit”, továbbra is komplex témákat boncolgat, és mélyrehatóan ábrázolja a szereplők lelkiállapotát.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ Berniczky 2010: 45

¹⁷⁷ Nagy 2010, link: <https://litera.hu/magazin/interju/berniczky-eva-ez-az-en-karpataljam.html>

¹⁷⁸ Dérczy 2010

A novella címe, *Várkulcsa (Kljucsarki)*, egyszerre utal egy valóságos helyszínre és egy szimbolikus térre. A Kljucsarki nevű falu létezik a valóságban, de a címben szereplő *Várkulcsa* elnevezés, már egy metaforikus jelentést is hordoz. Ez a metafora arra utal, hogy a falu zsákfalú, ahonnan nincs kiút. A novellákban szereplő magányos hősök képtelenek kitörni a sorsuk kereteiből, és nincs lehetőségük arra, hogy elmeneküljenek a rájuk záruló térből. A novellákban a valóság és a képzelet szorosán összefonódik, elmosódnak a határok, így a szereplők és az olvasók is bizonytalanná válnak. Gyakran nehéz eldönteni, hogy a leírt események valóságon alapulnak, vagy a főhős fantáziájában játszódnak le. Ezt a kettősséget gyakran pontos tér- és időmeghatározások is erősítik, amelyek további feszültséget teremtenek a műben.¹⁷⁹

A nevek sokszínűsége (itt is Bodor Ádámot említhetjük) nem csupán a szereplők azonosítására szolgál, hanem mélyebb jelentéssel is bírnak. A családi és becenevek gyakran testrészekre utalnak, ami összeköti a szereplőket a világ abszurd voltával. Ez a kapocs egyéniségük táplálékává válik, mintha köldökzsinóron keresztül kapnák létezésük értelmét. Golubin ápoló, Kalabiska fordító, Csiri egy orvos lánya, Sirochman koporsókészítő, Berezov és Miravcsik festők, Malvina volt modell, Kacsala bácsi, aki különös betegségben szenved. A hősök nemcsak a nevükben, de a testükben is hordozzák a külvilág súlyát.¹⁸⁰

Berniczky Éva elbeszélései egy sajátos, Kárpátalja elszigetelt világába kalauzolják az olvasót. A történetek egyszerre távoliak és mégis ismerősek, a történelmi viszonyok által elzárt vidék lakóinak küzdelmeit és örömeit tárják elénk. Írói stílusa Mikszáth mesélőkedvét idézi, a humorral átszótt, élénk nyelvhasználat magával ragadja az olvasót. Bodor Ádámmal hasonlóan, Berniczky is mesterien ábrázolja az idegenség érzését, a „máshonnan” származás nehézségeit és kihívásait. Műveiben Gogol groteszk elemei is felfedezhetők, a furcsa alakok és abszurd szituációk révén rámutatva a társadalmi és emberi létezés ellentmondásaira.¹⁸¹

A *Rovarítás* talán a kötet legkedvesebb története, egy poloskaidomárokról szóló novella, melyben a mesés elemek – óriás ikerpár a fagyalatozóban, a nagymama meséi – a valósággal fonódnak össze. A novella narrátorával is ez történik: a gyerekkorában irreálisnak vélt mese egyszer csak megelevenedik. A fagyalatozó bejárata fölött egy idegen

---

¹⁷⁹ Dérczy 2010

¹⁸⁰ Sántha 2010

¹⁸¹ Sántha 2010

szó jelenik, méghozzá a „kázka”. De ha pontosítani szeretnénk az eredeti „Szkázka” szóból maradt meg.¹⁸²

Bár a szereplők különböznek, egy szálon kötődnek: sorsaik megpecsételődtek, a változtatás lehetetlen, lidércek örök kísértetek maradnak. A történetek továbbgondolkodásra készítetnek, novellák után lehetetlen rögtön a következőbe merülni a fantázia szárnyalása nélkül. Az író művészetének köszönhető mindez a varázslat. Ő az, aki a kezünkbe adja a kulcsot, hogy befejezzük a történetet. Kinyit egy ajtót, mely betekintést enged egy-egy ember életébe, de nem zárja le azt véglegesen. Helyette nyitva hagyja, teret engedve a fantáziánknak, hogy szabadon bejárjon ezen a kapun, és felfedezze az alternatívákat. Ez a varázslat abban rejlik, hogy az író olyan világot tár elénk, melyet ő maga is mélyen megismert. Olyan világot, mely tele van árnyalatokkal, ellentmondásokkal, és rejtőzködő igazságokkal.¹⁸³

Csordás László az Együtt folyóiratban megjelent elemzésében a következően fogalmaz Berniczky elbeszéléseit illetően: *„Berniczky Éva elbeszéléseit olvasva tehát gyakran figyelhetünk fel a kulturális, ezen belül is a nyelvi különbségek játékára. Ez a jelenség nem periferikusan jelenik meg egy-egy szövegben, hanem a nyelvileg létrehozott különleges írói világnak a szerves része: a narrátor pásztázó tekintetére, a szereplők gondolkodásmódjára, az események egymásba fonódására, ezzel együtt pedig az elbeszélések módjára és komoly (poétikai) hatással van. A kulturális különbségek játéka így a műalkotások világképében minduntalan tetten érhető.”*¹⁸⁴

---

¹⁸² Fazekas 2010

¹⁸³ Fazekas 2010

¹⁸⁴ Csordás 2019

ÖSSZEGZÉS

Munkámat a kárpátaljai magyar irodalom meghatározásával és bemutatásával kezdtem. A kárpátaljai magyar irodalom története szorosan összefonódik a régió viharos múltjával. Földrajzi elszigeteltsége és a folyamatosan változó politikai hovatartozása miatt sosem kapott kellő figyelmet és támogatást, ami visszavetette fejlődését az anyaországi, vagy más határon túli magyar irodalomhoz képest. Számos irodalomtörténész és kritikus hangsúlyozza, hogy csak a 20. század hatvanas-hetvenes éveitől beszélhetünk igazán kárpátaljai magyar irodalomról. Ekkor bontakozott ki ugyanis önálló irodalmi élet, amelynek alkotói tudatosan vállalták a régió identitását és problémáit. A periférián rekedt irodalomnak azonban nem volt könnyű dolga. A magyar nyelvű művek kiadása korlátozva volt, az irodalmi intézmények hiányoztak, a bemutatkozási lehetőségek pedig szűkösek voltak. Ennek ellenére a kárpátaljai írók és költők kitartottak, és olyan értékes műveket hoztak létre, amelyek a régió egyedülálló kultúráját és történelmét tükrözik. Ebben a kontextusban igyekeztem elhelyezni az induló Berniczky Éva munkásságát.

A továbbiakban ismertettem a prózaértelmezés lehetőségeit a kortárs magyar irodalomban. Emellett foglalkoztam Berniczky Éva magyarországi jelenlétével, és az úgynevezett posztbodoriánus vonulattal. A kifejezés Bányai Évához kötődik, az irodalomtörténészek pedig egyre többen Berniczky prózáját is a posztbodoriánus vonulatba igyekeznek besorolni.

Munkám során az idegenségtudománnyal kapcsolatos legalapvetőbb szakirodalmat is átnéztem, feldolgoztam, hogy tisztázódjanak a fogalmak, illetve pontosabban kirajzolódjon, mit is kell kutatni. Segítségemre volt Faragó Kornélia *Kultúrák és narratívák Az idegenség alakzatai* című tanulmánya, mely fontos és figyelemreméltó megállapításokat közöl az idegenségről. A tanulmány rávilágít arra, hogy a kisebbségi ember számára az idegenség állandóan jelen van, de ez az érzés nem feltétlenül negatív.

A negyedik fejezetben elemzésre kerültek Berniczky Éva *A tojásárus hosszúnapja* és a *Várkulcsa* című kötetének novellái. Berniczky Éva műveit a kárpátaljai magyar irodalom kánonja nehezen fogadja be. S. Benedek András 2007-es irodalomtörténeti esszéjében nem is említi Berniczky nevét. Első önálló novelláskötetét 2004-ben a Magvető adta ki *A tojásárus hosszúnapja* címmel, amely jelentős szakmai elismerést kapott. A szerző ennek megjelenése után részesült Déry-, majd Márai-díjban. Hasonló figyelem

kísérte az első regényét (*Méhe nélkül a baba*, 2007), továbbá az újabb novellagyűjteménye (*Várkulcsa*, 2010) megjelenését.

Berniczky Éva novellái egyedi stílusukról ismertek, amelyeket a humor, az irónia és a groteszk elemek keveredése jellemez. Történetei gyakran bonyolultak és szövevényesek, számos mellékszálal, amelyek összefonódva alakítják ki a mű cselekményét. Az író elbeszélései gyakran kapcsolhatók az idegenség fogalmához. Műveiben a szereplők idegennek érzik magukat a saját bőrükben, a környezetükben, vagy akár a saját gondolataikban is. Ez az idegenségérzet számos forrásból eredhet, mint például a traumák, a gyökerek elvesztése, a társadalmi kirekesztés vagy a belső vívódások.

Összességében elmondhatom, hogy az író novellái kétségtelenül kihívást jelentenek az olvasók számára, függetlenül attól, hogy Magyarországon, Kárpátalján vagy más határon túli magyar közösségekben élnek.

IRODALOM- ÉS FORRÁSJEGYZÉK

- Antal Miklós 1942: Gyöngyösi István és a Gyöngyösi Irodalmi Társaság. In: Gyöngyösi Irodalmi Társaság Évkönyve, Ungvár
- Arcanum Digitális Tudománytár, A csehszlovákiai magyar irodalom. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/irodalmunk-a-masodik-vilaghaboru-utan-437A/kisebbsegi-magyar-irodalmak-czine-mihaly-4398/a-csehszlovakiai-magyar-irodalom-43B0/>
(megtekintve: 2023. 02. 20.)
- Balajthy Ágnes – Bódi Katalin – Szirák Péter 2021: A kortárs magyar irodalom. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó
- Bányai Éva 2008: Térképzetek, névtérképek, határidentitások. A Bodor-próza tér- és névpoétikája, valamint hatása néhány kortárs magyar elbeszélő műben. (Doktori Értekezés). Szeged
- Bányai Éva 2016: Fordulat-Próza Átmenetnarratívák a kortárs magyar irodalomban. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület
- Bedecs László 2004: Pár kapcsolat, Litera, 2004
- Bernáth Árpád et al. 2006: Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés Digitális tananyag a modern filológiai képzési ág „Az irodalomtudomány alapjai” tantárgyának oktatásához. Budapest: Bölcsész Konzorcium
- Berniczky Éva (szerk.) 1994: Töredék hazácska. Fűlszöveg. Ungvár–Budapest: Galéria-Écriture
- Berniczky Éva 2004: A tojásárus hosszúnappja. Budapest: Magvető Könyvkiadó
- Berniczky Éva 2010: Várkulcsa. Budapest: Magvető Könyvkiadó
- Bertha Zoltán 2010/1: Fiatal nemzedékek a kárpátaljai magyar irodalomban. Együtt
- Bodor Ádám, Eve Marie-Kallen 2001: Mindegy, milyen brutális vagy abszurd egy szituáció. Lettre 43. sz./2001. https://epa.oszk.hu/00000/00012/00027/bodor_int.htm
(megtekintve: 2024. 01. 17.)
- Boka László: Határ És Háttér. Elválasztottság és szökés mint prózapoétikai létkonstituáló tapasztalat Bodor Ádám, Agota Kristof És Papp Sándor Zsigmond prózájában. https://www.irodalomismeret.hu/files/2014_2/boka_laszlo.pdf (megtekintve: 2023. 07. 11.)

- Czine Mihály 1991: Magyar irodalom Kárpátalján. Tiszatáj
- Csordás László 2013: Szárnypróba. Pályakezdő fiatalok antológiája. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
  - Csordás László 2014: A szétszóródás árnyékában (Tanulmányok, Esszék, Kritikák). Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
  - Csordás László 2019: A kulturális különbségek játéka Berniczky Éva Szerencsegyökér című novellagyűjteményében. Együtt. 17. évf. 4. sz. / 2019, 49-54
  - Csordás László 2021: Doktori (PhD) értekezés. A peremlét zátonyán Az idegenség dinamikája Szilágyi István regényeiben. Debrecen
  - Csordás László 2021: Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei. A peremlét zátonyán Az idegenség dinamikája Szilágyi István regényeiben. Debrecen
  - Csuka Zoltán Kéve Vajdasági költők antológiája <http://www.eletjel.org.rs/kiadvanyaink/csuka-zoltan-keve> (megtekintve: 2024. 01. 25.)
  - Dérczy Péter 2010: Kljucsarki - nincs út tovább, Élet és Irodalom, LIV. évf. 19. sz./2010. <https://www.es.hu/cikk/2010-05-16/derczy-peter/kljucsarki-8211-nincs-ut-tovabb.html> (megtekintve: 2024. 03. 15.)
  - Dupka György (szerk.) 1993: A Kmksz Történetéből Dokumentumok, tények, adatok. Ungvár—Budapest: Intermix Kiadó
  - Dupka György 2017: Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
  - Elek Tibor 2000: Fordulópont, összegzés és újrakezdés. In: Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó
  - Eperjesi Penckófer János 2003: Tettben a jellem. A magyar irodalom sajátos kezdeményei Kárpátalján a XX. század második felében. Budapest: Magyar Napló – Kárpátaljai Pedagógus Szövetség
  - Esze Dóra 2004: Világ a világ mögött. Új holnap, 49. évf. 3. sz./2004
  - Fábri István – Kötél Emőke (szerk.) 2010: Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium
  - Faragó Kornélia 2005: Kultúrák És Narratívák. Az idegenség alakzatai. Újvidék: Forum Könyvkiadó

- Fazekas Andrea 2010: Sorsok zsákutcája, Debreceni Disputa, 2010. <https://sites.google.com/view/berniczky-eva/k%C3%B6nyvek/v%C3%A1rkuksa/fazekas-andrea-sorsok-zs%C3%A1kutc%C3%A1ja?authuser=0> (megtekintve: 2023. 11. 05.)
- Fedinec Csilla, Vehes Mikola (főszerk.) 2010: Kárpátalja 1919–2009 történelem, politika, kultúra. Budapest-Ungvár: Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete
- Gintli Tibor et al. 2010: Magyar Irodalom. Budapest: Akadémiai Kiadó
- Görömbei András 2000: A kárpátaljai magyar irodalom fő sajátosságai. In Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen (Szerk.: Görömbei András). Debrecen: Kossuth Egyetem Kiadó
- Görömbei András 2001: Kisebbségi magyar irodalmak (1945-2000). Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó
- Gyáni Gábor 2015: Az idegen – a modernitás szimptomája. Korunk, 23. évf. 9. sz./2015
- Hájas Csilla 2015: A tekintélytagadó hullám példái. A magyar gyermekirodalomban Janikovszky Éva És Berniczky Éva Meseregényei. Hungarológiai Közlemények, Újvidék, 2015. XVI. (2). https://epa.oszk.hu/02400/02401/00046/pdf/EPA02401_hungarologiai_kozlemenyek_2015_02_078-089.pdf (megtekintve: 2024. 01. 28.)
- Hans-Georg Gadamer 2003: Igazság És Módszer (Fordította: Bonyhai Gábor). Budapest: Osiris Kiadó
- Kovács Vilmos - Benedek András 1970: Magyar Irodalom Kárpát-Ukrajnában, Tiszatáj
- Kulcsár Szabó Ernő 2003: A különbözőség megértése, avagy olvashatók-e az irodalom kulturális kódjai? = Identitás és kulturális idegenség, szerk. Bednics Gábor - Kékesi Zoltán - Kulcsár Szabó Ernő. Budapest: Osiris Kiadó
- Legeza Ilona könyvismertetése. <https://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li0182> (megtekintve: 2024. 02. 21.)
- Lengyel Tamás 2002/1: Tanárnő, kérem. Véletlen Balett
- Ménesi Gábor 2010: A bezárt ablak mögül, Bárka 2010/4. http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_201004.pdf (megtekintve: 2024. 04. 02.)
- Nagy András 2005: Két Bíráló Egy Könyvről. Holmi. 2005. <https://epa.oszk.hu/01000/01050/00013/pdf/> (megtekintve: 2024. 03. 03.)

- Nagy Gabriella 2010: Berniczky Éva: Ez az én Kárpátaljám. Litera. <https://litera.hu/magazin/interju/berniczky-eva-ez-az-en-karpataljam.html> (megtekintve: 2023. 12. 11.)
- Németh István Penckófer János 1994: Tízévkönyv 1989-1999 Hatodik Síp antológia. Budapest: Hatodik Síp Alapítvány
- Ortutay Péter 2019: Ungvári sorsok tiszta tükörben (Berniczky Éva A földet az égtől című novellájáról). Együtt, 17. évf. 2. sz./2019
- Penckófer János 2010: Irodalmi, kulturális élet az 1980-as években. In: Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Budapest-Ungvár: Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete
- Penckófer János 2011: Kárpátaljiság és műfaj – Személyesség, önéletírás, régiós olvasat (egy lehetséges terület-szemponitú irodalomtörténetben). Agria. http://epa.niif.hu/03900/03948/00016/pdf/EPA03948_agria_2011_04_030-059.pdf (megtekintve: 2023.10. 28.)
- Penckófer János: A stúdiók kora (előtt és után) (Irodalmi-kulturális irányultságok, folyamatok, szerveződések, fórumok Kárpátalja eddigi kilencven évében). Magyar Napló, 2011.06
- S. Benedek András 1997: A regény ígérete. In: Pánsíp
- S. Benedek András 2007: Készülődés (A kárpátaljai magyar írás). Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
- S. Varga Pál 2014: Az újraszótt háló. Kulturális mintázatok szerepe a felvilágosodás utáni magyar irodalomban. Budapest: Ráció Kiadó
- Sántha József 2010: Secondhand élet, Holmi, 22. évf. 12. sz. 2010/1608-1612. https://epa.oszk.hu/01000/01050/00084/pdf/holmi_22_12_2010.pdf (megtekintve: 2024. 04. 06.)
- Schiller Erzsébet 2005: Két Bíráló Egy Könyvről, Holmi. https://epa.oszk.hu/01000/01050/00013/pdf/holmi_18_01_2005_089-098.pdf (megtekintve: 2024. 04. 22.)
- Somogyi Zoltán 2006. <https://sites.google.com/view/berniczky-eva/k%C3%B6nyvek/a-toj%C3%A1s%C3%A1rus-hossz%C3%BAnapja/somogyi-zolt%C3%A1n-berniczky-%C3%A9va-a-toj%C3%A1s%C3%A1rus-hossz%C3%BAnapja?authuser=0> (megtekintve: 2024. 02. 09.)
- Sütő Éva 2014: Megalakult a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság.

<https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-hirek/megalakult-a-kovacs-vilmos-irodalmi-tarsasag/> (megtekintve: 2024. 01. 29.)

- Szabó Kata 2021: Marcsák Gergely a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság új elnöke. <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-hirek/marcsak-gergely-a-kovacs-vilmos-irodalmi-tarsasag-uj-elnoke/> (megtekintve: 2023. 11. 20.)
- Szabó Zoltán 1984: Hungarka variaefas. (Korkép 1974-ből). In: Sz. Z.: Ősök és társak. Bern: Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem
- Szirák Péter 2000: A regionalitás és a posztmodern kánon a XX. századi magyar irodalomban. In Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen. Szerk. Görömbei András. Debrecen: Kossuth Egyetem Kiadó
- Szirák Péter 2001: Szóval nehéz (A magyar prózáról 2001 júliusában). Bárka IX. évf. 2001/5 sz. 2001. <https://dokumen.tips/documents/barka20015.html?page=1> (megtekintve: 2024. 04. 14.)
- Szózat, Keresztény, Konzervatív, Irodalmi és Társadalomkritikai Folyóirat, Kós Károly: Kiáltó szó. <http://www.szozat.org/index.php/emlekezet/tartalommutato/5169-kos-karoly-kialto-szo> (megtekintve: 2024. 03. 18.)
- Takács Miklós 2009/3: ló lánya. Nemek, átváltozások, a szöveg idegensége és az idegen „szövegesedése” Móricz Zsigmond Árvácskájában. In: Főszerkesztő: Kulcsár Szabó Ernő. Irodalomtörténet. Budapest: Ráció Kiadó
- Tarján Tamás 2010: Szerzetek, Revizor - a kritikai portál. <https://sites.google.com/view/berniczky-eva/k%C3%B6nyvek/v%C3%A1rkuksa/tarj%C3%A1n-tam%C3%A1s-szerzetek> (megtekintve: 2024. 03. 12.)
- Temető Krisztina 2009: A megszakíthatatlan folytonosság Berniczky Éva Méhe nélkül a bába című regényéről. Forrás, 41. évf. 9. sz. 2009, <http://www.forrasfolyoirat.hu/upload/articles/717/temeto.pdf> (megtekintve: 2023. 12. 04.)
- Tóth Csilla 2014: Kontextuális-kulturális narratológia és funkció történet. Helikon. Irodalomtudományi szemle. Funkció történet és kontextuális-kulturális narratológia. LX. évf. 2014/5
- UngParty, Készíti: BDK. Berniczky Éva. <https://berniczky.ungparty.net/> (megtekintve: 2024. 04. 01.)
- Vajda Mihály 2015: Mi egy idegen? Ki lenne az idegen? Korunk, 23. évf. 9. sz. / 2015

- Vári Fábrián László 2013: Az Együtt című folyóirat indulása (1966) és a Forrás nemzedéke. S. Benedek András emlékének. Együtt

РЕЗЮМЕ

Свою роботу я розпочала із визначенням та показом закарпатської угорської літератури. Історія закарпатської угорської літератури переплітається із старим важким минулим. Із-за географічної ізоляції та із-за того, що постійно мінялася політична залежність до різних країн, закарпатська угорська література не отримала потрібної уваги і підтримки, тому розвиток уповільнювався порівнюючи з угорською літературою на Батьківщині. Численні історики і критики літератури наголошують, що тільки від шістдесятих-сімдесятих років 20 ст. можемо говорити про існуючу закарпатську угорську літературу. В цей час розквітло самостійне літературне життя, творці якого свідомо брали на себе ідентичність і проблеми регіону. Але літературі, яка зупинилася на периферії, не було легко. Обмежувалася кількість видань творів на угорській мові, відсутні були літературні інститути, шанси на представництво були дуже обмежені. Не зважаючи на це, закарпатські письменники й поети були витривалими, і такі цінні праці створили, які віддзеркалюють особливості культури та історії регіону. В цьому контексті я старалася показати праці Єви Берніцькі, яка розпочала свою роботу.

В подальшому ознайомлюю з можливостями інтерпретації прози у сучасній угорській літературі. При цьому, займаюся з присутністю Єви Берніцькі в Угорщині, а також з так званою постбодорівською течією. Цей вираз можна пов'язувати з іменем Єви Баньої, але історики літератури намагаються прози Берніцькі теж пов'язувати з постбодорівською течією і зарахувати сюди її твори.

Під час моєї роботи я переглянула найзагальнішу літературу про науку іншомовства, опрацювала, щоб вияснилися визначення і щоб стало ясніше, що ж треба досліджувати. Мені дуже допомогли праці Корнелії Фараго «Культури і розповіді», «Форми іншомовства», що установлює важливі моменти про іншомовство. Дослідження висвітлює те, що для представника національної меншини завжди є присутнім іншомовство, але це відчуття не є негативним.

У четвертому розділі я аналізувала новели Єви Берніцькі із збірки «Довгий день продавця яєць» та «Ключ від замку (Ключарки)». Твори Єви Берніцькі важко приймає закарпатський угорський літературний канон. Андраш Ш. Бенедек у своєму історично-літературному есе, створений у 2007 році, зовсім не згадує ім'я Єви Берніцькі. Перша самостійна збірка новел було видано від «Сіяч насіння» у 2004

році, яка називалася «Довгий день продавця яєць», яка отримала значне професійне визнання. Після появи цієї праці, авторка отримала Дері винагороду, а також Марої винагороду. Велика увага зверталася і на її перший роман («Без матки родоприймачка» 2007 р.), також на появу нової збірки новел («Ключ від замку (Ключарки)» 2010р.).

Новели Єви Берніцькі знамениті своїм унікальним стилем, що характеризується гумором, іронією, і елементами гротеску, які переміщуються. Її історії часто складні, переплутані з багатьма сторонніми зв'язками, які переплітаючись створюють дії твору. Розповіді поетеси часто можна пов'язувати з іншомовними словами. У її творах часто герої почувають себе відчуженими у своєму тілі, у своєму середовищі, і також у своїх думках. Ці почуття відчуження можуть існувати від різних отриманих травм, від втрати своїх коренів, від того, що суспільство відвертається, або ж від своїх думок.

В загальному можу сказати, що новели авторки безсумлінно дали читачам великий виклик не зважаючи на те, чи в Угорщині, чи в Закарпатті, чи в інших закордонних угорських суспільствах живуть.

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Kornicki Csilla_Magyar szak_Magiszteri dolgozat_2024.pdf

Ким подано:

Аніко Чурман

Дата перевірки:

2024-05-19 02:02:43

Дата звіту:

2024-05-22 13:43:00

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

66

Кількість слів:

18260

Схожість 16%	Збіг: 49 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 29 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 2%	Кількість: 45 джерела	Перефразовано: 518 слова
Цитування 1%	Цитування: 18	Всього використано слів: 364
Включення 0%	Кількість: 5 включення	Всього використано слів: 88
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 1 слова